Téma:

NEGYEDÉVES SZAKPOLITIKAI TANULMÁNY-

SZOCIÁLPOLITIKA

Időszak:

2012. december

Dátum:

2012. december. 28.

Az anyag az NFM_SZERZ/378/1 (2012) számú szerződés teljesítésére készült

Tartalom

Vezetői összefoglaló 3

Idősoros statisztikai adatok 4

Foglalkoztatottság 4

Munkanélküliség 4

Néhány a téma szempontjából releváns társadalomstatisztika 4

Az ágazat hazai programjának idősoros monitoringja 8

Nyugdíj ügyek 8

Az emberek szociális helyzetét befolyásoló intézkedések 15

Hajléktalanok 27

Adminisztratív rendelkezések 32

A szociálpolitika számszaki vizsgálata 34

2012. október 34

2012. november 35

Nemzetközi kitekintés - jó gyakorlatok 36

A munkahelyi nyugdíjak elterjedtsége egyes országokban 36

Két konkrét nemzetközi példa 37

Egy jól működő szövetkezeti minta, Dánia 38

SWOT-analízis 40

Erősség 40

Gyengeség 40

Lehetőség 40

Veszély 40

Vezetői összefoglaló

Az idei utolsó monitoring során először bemutatjuk az elmúlt időszakban megjelent fontosabb statisztikákat (a Központi Statisztikai Hivatal által publikált adatokat, az általunk relevánsnak vélt hazai kutatóintézetek területre vonatkozó statisztikáit, illetve a fontosabb nemzetközi eredményekből is válogatunk). Ezek után áttekintjük és röviden értékeljük az adott időszak legfontosabb szakpolitika intézkedésit. Az értékelés részeként első körben felvázoljuk az intézkedések legfőbb pontjait, majd véleményt alkotunk a változások irányáról, végül pedig bemutatjuk a téma szempontjából releváns szakértői véleményeket

Minden monitoring során meghatározunk néhány általunk különösen fontosnak tekintett témát. **A jelenlegi tanulmányban részletesen foglalkozunk a nyugdíjjal kapcsolatos ügyekkel**. Ezen belül kiemelt figyelmet kap az **öngondoskodás** hazai tendenciáinak vizsgálata. A bemutatott közvélemény-kutatások is bizonyítékul szolgálnak arra, hogy nemzetközi összehasonlításban mennyire rosszul állunk a megtakarítások területén. Ezért **egyfajta megoldásként bemutatjuk a munkahelyi-nyugdíjak gyakorlatát**, és két nemzetközi példáját.

Szintén kiemelt figyelmet kap a tanulmányban **a szociális szövetkezetek vizsgálata**. Azért választottuk ezt a témakört, mert úgy látjuk, hogy a kormányzat oldaláról kifejezett érdeklődés tapasztalható az ügy irányában. A nemzetközi kitekintés fejezetben ezért ismertetünk egy jól működő szövetkezeti mintát is, Dániáért.

A harmadik kiemelt témakör, mely az energiafelhasználáshoz kapcsolódik: az **okos mérés**. Ezzel a kérdéssel kapcsolatban **nem egyértelmű a kormányzati hozzáállás**. Annak ellenére, hogy az Európai Unió Harmadik Energia Csomagja előírja a tagországok számára, hogy 2020ra a fogyasztók 80%-át el kell látni okos mérővel a piaci szereplők nagytöbbsége ezt nem tartja kivitelezhetőnek Magyarország esetében. Németh Lászlóné nemzeti fejlesztési miniszter a közelmúltban kijelentette, a kormány támogatja az okos mérők használatát, azonban még vizsgálni kell a mérők elterjesztésének lehetőségét. Ezért az emberek szociális helyzetét befolyásoló intézkedések című fejezetben részletesen ismertetjük a rendszer működését.

A monitor harmadik fejezete a témákhoz kapcsolódó **közvélemény-kutatási** eredményeink bemutatása. A novemberi **vizsgálatunk központi kérdésköre a hajléktalanság**, valamint a hajléktalanok ügyével kapcsolatos intézkedések társadalmi megítélése.

A tanulmány utolsó részében megvizsgáljuk a szociálpolitika szempontjából fontos alapok költségvetésének alakulást, majd mintegy összefoglalásként elemezzük a kormányzati politika erősségeit, gyengeségeit, lehetőségeit és veszélyeit egy SWOT-analízis keretén belül.

Idősoros statisztikai adatok[1]

Foglalkoztatottság

A **15-74 éves népességben a foglalkoztatottak száma 3 millió 935 ezer fő volt**, 71 ezer fővel, azaz 1,8 %-kal haladta meg az egy évvel korábbit. A KSH jelentése szerint a növekedésben elsősorban a közfoglalkoztatás kiterjesztése játszott szerepet.

Az aktív korúak, vagyis a 15-64 éves foglalkoztatottak száma 3 millió 899 ezerre nőtt, így **foglalkoztatottság rátájuk 58,2%**. Ebből **a 15-64 éves férfi népesség foglalkoztatási rátája 1,6 százalékponttal, 63,7%-ra nőtt, illetve a 15-64 éves nők foglalkoztatási rátája 1,7 százalékponttal, 52,9%-ra emelkedett**.

A fiatalok, azaz a 15-24 éves foglalkoztatottak létszáma 223 ezer fő volt, így a korcsoport **foglalkoztatottsági rátája** az egy évvel korábbihoz képest 0,6 százalékponttal**, 19,3%-ra emelkedett.**

Nőtt a legjobb munkavállalási korú 25-54, **illetve az idősebb**, 55-64 éves foglalkoztatottak foglalkoztatottsági **rátája, 1,6, illetve 1,4 százalékponttal**, a mutatók így 75,6, illetve 37,8%ra emelkedtek.

Munkanélküliség

2012. augusztus-októberben a munkanélküliek létszáma 463 ezer fő, a munkanélküliségi ráta pedig 10,5%-os volt. A teljes megfigyelt lakosságra vonatkozó munkanélküliségi ráta **0,3 százalékponttal csökkent** egy év alatt**. A 15 és 74 éves férfiak munkanélküliségi rátája az előző évhez képest nem változott, a nők rátája viszont 0,6 százalékponttal csökkent.**

A munkanélküliek 20,7%-a 15 és 24 éves korosztályból került ki. **A fiatalok munkanélküliségi rátája 30,1%,** ami 3,1 százalékponttal magasabb a tavalyi évhez képest. **A legjobb munkavállalási korúk és az idősek rátája is csökkent, az első 9,4%ra, a második pedig, 7,1%-ra**.

A munkanélküliek 47,5%-a egy éve vagy annál régebben keres állást. Az átlagos munka nélkül töltött időtartam pedig 17,6 hónap volt a vizsgált időszakban.

Néhány a téma szempontjából releváns társadalomstatisztika

Ebben a hónapban a megszokott foglalkoztatottsági adatokon felül összegyűjtöttünk (pár sorban) néhány a szociálpolitika vizsgálata szempontjából fontosnak ítélt statisztikai anyagot.

[1] November 28-án megjelent KSH adatok alapján. Vizsgált időszak: 2012. augusztus-október.

 Első körben érdekesnek találtuk a **TÁRKI** nemrégiben készített felmérését, mely a **gyermekvállalás költségeiről** készült.[2] A TÁRKI szerint **egy átlagos hazai család 30 millió forintot költ a gyermekére**, születéstől az egyetemi tanulmányok végéig, amely **évi 1,26 millió forintos többletköltséget jelent**. A különböző családtípusok más- más összeget indukáltak: ha ugyanis egy egyedülálló szülő két gyermeket neveli, akkor „csak" 842 ezer forint költsége keletkezik, egyke gyerekeknél pedig 2,04 millióra nő az összeg. **A kutatók a tanulmányban azt is megállapítják, hogy bruttó 1 millió forintos vagy a fölötti fizetés esetén az adórendszer átalakításából származó többletforrás elegendő a gyermekek felnevelésére**.

- Mivel a monitoring során az öngondoskodást és a munkahelyi nyugdíjakat is vizsgáltuk (mint a hosszú távú megtakarítási termék), ezért szintén érdekesnek találtuk a **PricewaterhouseCoopers megbízásából készült Scale Research tanulmányt, ahol a**

  2012 első félévére vonatkozó magyar lakossági bankhasználati szokásokat vizsgálták.[3]

  A kutatás világosan alátámasztja azt, hogy a válság mostanra már a lakossági ügyfelek bankhasználati szokásaira is rányomta a bélyegét. A felmérés szerint **a lakosság mindössze 13 százaléka rendelkezik megtakarítással**, és még a legfelsőbb (havi 200 ezer forint feletti) jövedelmi osztályba tartozóknak is csak éppen hogy egyötöde takarít meg.

  Bizonytalanság, csökkenő megtakarítási képesség és nem túl intenzív folyószámlahasználat jellemzi a magyar lakosság bankhasználati szokásait és attitűdjét. A **megtakarítási célok között domináns a biztonsági tartalékolás**, a felmérés szerint a lakosság kétharmada emiatt tesz félre.

  A vizsgálat alapján **erőteljesen lecsökkent a lakosság hitelfelvételi kedve**, valamint azt is megállapították, hogy az emberek közel felével (45%) már fordult elő, hogy nem tudott időben törleszteni.

  Összességében kimondták tehát, hogy az emberek több mint kétharmada alapvetően csak számlavezetőként tekint a bankokra, és meglehetősen borúlátó a jövővel kapcsolatban.

- **A prágai International Personal Finance (IPF) szintén nemzetközi felmérést végzett a közép-európái megtakarítási szokásokról**.[4] A Provident Financial nemzetközi pénzügyi csoport részét képező IPF szerint Szlovákiában a megkérdezettek 44 százaléka, Csehországban 42 százaléka, Romániában 19 százaléka, Lengyelországban 11 százaléka, **Magyarországon pedig 7 százaléka spórol nyugdíjas éveire**. A kutatók

[2] http://www.haszonkepzes.hu/sosem-gondolnad-mibol-nyert-milliokat-tobb-tizezer-magyar.html
[3] http://www.pwc.com/hu/hu/sajtoszoba/2012/lakossagi-bankszolgaltatasok.jhtml
[4] http://hvg.hu/gazdasag/20121207_Dobbenetes_lemaradasban_vannak_a_magyarok

szerint a magyarországi helyzetet alapvetően az ország rossz gazdasági helyzete és a félresikerült nyugdíjreform befolyásolja, amelynek végén a kormány gyakorlatilag államosította az emberek pénzét a magánnyugdíjalapokban. A vizsgált országok többségében nagyon sok olyan ember van, akinek **semmiféle készpénz-megtakarítása nincs**. Csehországban ez az arány 43 százalék, Szlovákiában 48 százalék, Lengyelországban 50 százalék, Romániában 65 százalék, míg **Magyarországon a legrosszabb, 76 százalék**.

A biztosításokhoz való hozzáállás is nagyon eltérő az egyes országokban.

Háztartását átlagban a lakosság kétötöde biztosítja, egészség- vagy balesetbiztosítása, vagy a munkahely elvesztése esetére kötött biztosítása azonban átlagban csak a megkérdezettek 15 százalékának van. Ezen a téren is Magyarországon a legrosszabb a helyzet, ahol biztosítással a megkérdezetteknek csupán 11 százaléka rendelkezik.

- **Az Eurstat** a közelmúltban nyilvánosságra hozott egy **120 milliós mintán alapuló tanulmányt az Európai Uniós szegénység és társadalmi kirekesztődés kockázatáról**.[5]

  A vizsgálat során megállapítják, hogy **tavaly 119,6 millió embert, azaz az EU 27 népességének 24,2 százalékát fenyegette a szegénység vagy a szociális kirekesztettség** a 2010-ben mért 23,4, vagy a 2008-ban mért 23,5 százalékos arányhoz képest. **Magyarország az éllovasok között van,** mivel nálunk ez az arány 2011-ben megközelítette a **31 százalékot**. (Pedig a ráta 2008-ban még 28,2 százalékon állt.)

  Az Uniós országok közül a legalacsonyabb mértéket Csehországban (15 százalék), Hollandiában és Svédországban (16-16 százalék) valamint Luxembourgban és Ausztriában (17-17 százalék) mérték.

  A Kutatóintézet a komoly anyagai nélkülözést[4] és a szegénységi küszöböt is vizsgálta, e szerint **Magyarországon a nélkülözésben élők aránya 23,1 százalék volt tavaly, valamint a népesség 13,8 százaléka élt a szegénységi küszöb alatt**. Komoly anyagi nélkülözésben az **EU népességének 9%-a** élt 2011-ben, a legrosszabb adatot pedig Bulgária szolgáltatta, ahol ez a mutató 44% volt.

  Az Eurostat adatai szerint az **EU népességének 17 százaléka** esett abba a kategóriába, aki 2011-ben a szociális transzferekkel együtt is **szegénységi kockázatnak volt kitéve.**[6]

  A szegénység által veszélyeztetettek aránya Bulgáriában, Romániában, Spanyolországban a legmagasabb.

[5] http://www.napi.hu/nemzetkozi_gazdasag/sulyos_adat_jott_igy_szegenyedik_el_magyarorszag.538703.html

[4] Ami annyit jelent, hogy az életkörülményeik olyan mértékben romlottak meg, hogy még a számlák kifizetésére, a lakóhelyük megfelelő fűtésére sem volt elég pénzük vagy egy legalább egyhetes üdülést sem engedhettek meg maguknak.

[6] Vagyis a rendelkezésre álló jövedelme az adott ország szegénységi küszöbe alá esett.

Szegénységi kockázatnak a legkevesebben Csehországban (10 százalék), Hollandiában (11 százalék), Ausztriában, Dániában és Szlovákiában (13 százalék) vannak kitéve.

Az Eurostat az adatokkal kapcsolatban felhívta a figyelmet, hogy a szegénység kockázatnak kitettek aránya a szegénység relatív mutatója, a szegénységi küszöb pedig nagyon széles skálán mozog a tagállamokban.

Az ágazat hazai programjának idősoros monitoringja[7]

Nyugdíj ügyek

Nyugdíj-reform

A legfrissebb nyilatkozatok szerint **még ebben a ciklusban megszülethetnek az állami egyéni számla vezetésének alapjai**. A csúszás egyik szakmai oka, hogy mindezidáig nem volt világos, hogy ki kapja meg a számlák vezetésének jogát. November elején azonban **végre eldőlt, hogy az ONYF alá tartozó Központi Nyilvántartó és Informatikai Igazgatóság kapja meg az egyéni számlák vezetésének a jogát** 2013 januárjától.

Az **ONYF** nyilvánosságra hozott **jövő évi ellenőrzési terve** is az egyéni számlák mielőbbi bevezetését támasztja alá.

Az ONYF-től tájékoztatása szerint a **jövő évben a jelenleginél több és célzottabb nyugdíjbiztosítási ellenőrzésekre készülhetnek a vállalkozások**, ugyanis 2013-tól az ONYF minden egyes biztosított vagy volt biztosított szemben indíthat majd adategyeztető vizsgálatot, és ezek az ellenőrzések lesznek a 2013-as ellenőrzések központjában. Az adatbázis-frissítés évekig tart, első körben 2015-ig az 1955-1959 között születettek kerülnek napirendre, utána 2015-től 1960-65 között született biztosítottak adategyeztetése következik.

Az intézményen belül **fokozatosan zajlik az egyéni számlákra való felkészülés**. Mivel nem tudják, hogy pontosan melyik nyugdíjmodell mellett teszi le a voksát a mindenkori kormány, ezért minden elérhető statisztikai adatot begyűjtenek, és rendszereznek, ami szükséges lehet a majdani számlavezetéshez. A fokozatosan újraépülő adatbázisból elvileg a közeljövőben összeállhat a jövőbeli egyéni számlás rendszerhez szükséges nyilvántartás.

Decemberben döntött a kormány arról is, hogy bevezeti a dupla juttatás tilalmát a közszférában. Azaz jövő év július 1-jétől már nem kaphatnak egyszerre nyugdíjat és fizetést a közalkalmazottak, a kormánytisztviselők, az állami vezetők, a bírák, az ügyészek, a rendőrök, a katonák. A korhatár előtti ellátást, a szolgálati járandóságot, az átmeneti bányászjáradékot, illetve a balettművészeti életjáradékot sem lehet a közszférában végzett kereső tevékenység mellett folyósítani. A dupla ellátás tényét jövő év április 30-ig kell bejelenteni a nyugdíjfolyósító szervnek. Továbbfoglalkoztatásra egységesen a 70. életév betöltéséig van lehetőség. Ez alatt is nyugdíjasnak minősül az érintett, de nyugdíjat csak akkor kap, ha munkaviszonya megszűnik. A kormány ettől az intézkedéstől, valamint a

[7] Minisztériumtól kapott anyagok és interjúk alapján.

megüresedő helyek fel nem töltésétől összesen 30 milliárd forintos megtakarítást vár 2013-ban.

A megüresedő helyek nem maradnak majd minden esetben betöltetlenül. A miniszterelnök nyilatkozata alapján **egyedi engedéllyel a nyugdíjkorhatár elérése után is maradhatnak a közszférában azok a munkavállalók, akiknek a szakmájában, mint például az orvosoknál, utánpótlásgondok vannak.** A tervek szerint ezeknek a dolgozóknak olyan szintre emelik a fizetését, hogy ne keressenek kevesebbet, mint amikor két forrásból volt jövedelmük.

2013. január 1-étől 5,2 százalékkal emelkednek a nyugdíjak, az emelés alapja a decemberben folyósított – novemberben visszamenőleg 1,6 százalékkal megnövelt – összeg. Az intézkedés több mint 2,8 millió embert érint, így a megváltozott munkaképességűek ellátásaiban részesülőkre, valamint azokra is, akik korábban rendszeres szociális járadékosként nem kaptak emelést. Ezen felül növekszik az ellátása azoknak a nőknek is, akik negyven munkában töltött év után vonultak nyugdíjba.

Nyugdíjjárulék-plafon

A legújabb Matolcsy terv alapján 2013-tól eltörlik az évi körülbelül nyolcmillió forint (azaz kb. 662 ezer forint/hó) felett keresőkre vonatkozó nyugdíjjárulék-plafont. Ezzel pedig körülbelül **51 milliárd forint többletbevételre tesz szert az államháztartás**.

A **jelenleg érvényben lévő plafon** csak **a tízszázalékos dolgozói járulékra vonatkozik**, nem érinti a 27 százalékos munkáltatói járulékot. A **2012 végéig elérhető legmagasabb nyugdíj**, amelyet a 62 éves korban negyvenéves szolgálati idővel nyugdíjba vonuló dolgozó kaphat, körülbelül **300 ezer forint**, **ez a mostani átlagnyugdíjnak nagyjából a háromszorosa**.

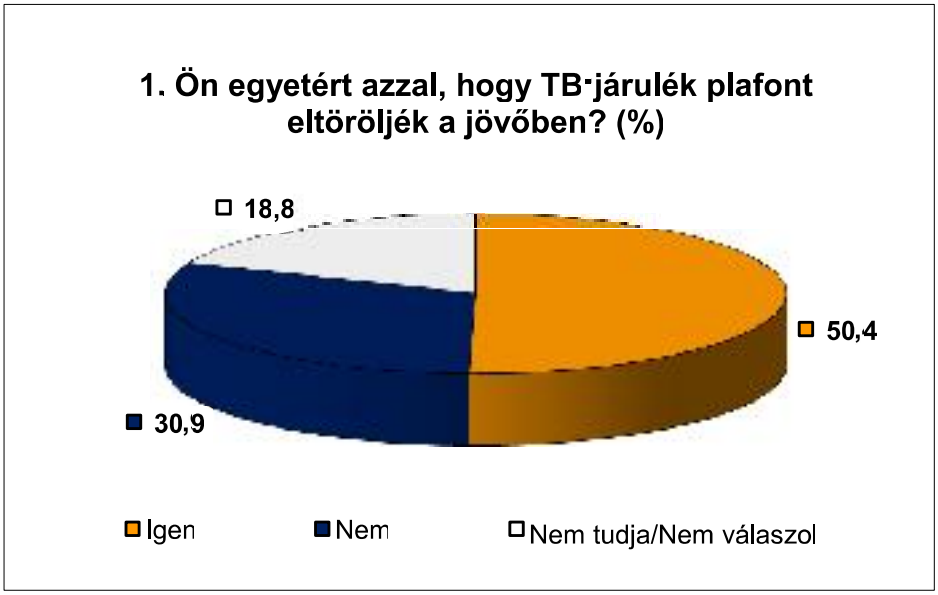
A **nyugdíjjárulék-plafon alkalmazása szinte az összes fejlett országban bevett gyakorlat**. Elsősorban azért, mert **plafon nélkül túlságosan nagy különbségeket tud generálni a rendszer**, ami sérti mind az igazságosság mind pedig a méltányosság kritériumait.

Optimális és társadalmilag legitimált **körülmények között az államnak csak egy meghatározott határig kell helyettesítenie a kereseteket** a nyugdíjrendszeren belül. Ha ugyanis hosszú távon fennmarad a plafon nélküli rendszer, akkor **akár egymillió forintos nyugdíjakat is kifizethet majd, miközben a nyugdíjminimum maradna harmincezer forint körül**. Ez az állapot pedig minden bizonnyal tarthatatlan lenne.

Köztudott az is, hogy a jobban keresők általában tovább élnek, így újfent sérül az igazságosság kritériuma, mert a kisebb keresetű és várhatóan hamarabb meghalók által befizetett járulékok megmaradó része a nagyobb keresetűekhez kerül.

A plafon megszüntetése a megtakarítási kedvnek sem kedvez. A plafon ugyanis teret ad arra, hogy a jól keresők önkéntes magánmegtakarítást indítsanak be, mégpedig úgy, hogy mindeközben fenntartja e dolgozók munkavállalási érdekeltségét.

Minden összevetve a plafon eltörlése rövid távon igazságosnak tűnhet, mert többet von el a gazdagabbaktól és növeli a költségvetési bevételeket, azonban hosszú távon jelentős politikai kockázatot hordoz magában.

Novemberi közvélemény kutatásunk során megkérdeztük az emberek véleményét a nyugdíjjárulék-plafon eltörléséről[8]. A **megkérdezettek fele szerint nincs szükség plafonra**, miközben 31%-uk szerint van. Munkahelyi státusz alapján a segélyből élők és a tanulók produkáltak kiugró értékeket. A segélyből élők 86%-a vélekedett úgy, hogy **egyetért a plafon eltörlésével**, míg a **tanulóknak csak 36%-a gondolta így**. A valóban a járulékfizetők közé tartozók (teljes-és részmunkaidősök) fele gondolta úgy, hogy el kell törölni a maximált összeget. Iskolai végzettség szerint elmondható, hogy minél képzettebb volt a megkérdezett, annál kevésbé értett egyet a kérdéssel. Szintén erős differenciáló tényező volt a lakóhely, ugyanis a vidéki kistelepülésen élők közül több mint 10%-kal többen gondolták úgy, hogy ideális döntés volt a plafon eltörlése. A megkérdezettek anyagi helyzetét tekintve is jelentős eltéréseket tapasztaltunk. A **kifejezetten rossz anyagi helyzetűnek 60%-a helyesli az intézkedést**, míg érdekes módon, akiket valóban érinthet az intézkedés, azaz a jó **anyagi helyzetűeknek csak a 46%**-a értett egyet a döntéssel, és 37%-uk nem. Pártpreferencia szerint a **baloldaliak 59%-a** és meglepő módon a **jobboldaliak** csupán **49%-a tartotta helyesnek az intézkedést**.

[8] A Századvég telefonos kérdőíves közvélemény-kutatást végzett 2012. november 23. és 28. között, amelynek során 820 véletlenszerűen kiválasztott felnőtt korú személyt kérdezett meg CATI módszerrel. Az elemzésben közölt adatok legfeljebb plusz-mínusz 3,8 százalékponttal térhetnek el a mintavételből fakadóan attól az eredménytől, amit az ország összes felnőtt lakosának megkérdezése eredményezett volna.

Öngondoskodás

Annyi bizonyos, hogy a válság egyik fő tanulsága, hogy az öngondoskodásra hatalmas szükség van a gazdasági bizonytalanságok miatt. **A magyar lakosság**ra viszont jellemző, hogy nem hosszú távra tervez, így a **megtakarításait főként biztonságos és rövid távú megtakarításokban tartja**.

2012. október 30-án ennek a témának a kutatása kapcsán **a Portfolio.hu Öngondoskodásról szóló konferenciát[9] tartott** ahol, arra keresték a választ, hogy miként lehet hatékonyan megszólítani a megtakarítani tudó ügyfeleket és hogyan lehet őket a hosszú távú öngondoskodásra ösztönözni.

Azt már a konferencia elején leszögezték, hogy **az egykulcsos adó támogató hatása mellett sem tudott érdemi változás történni a megtakarítási szokásokban**, pedig mind a lakosság, mind pedig a pénzügyi közvetítőrendszer abban érdekelt, hogy a hosszabb távú megtakarítások emelkedjenek. Nyugdíj tekintetében az is alapvetésnek számít, hogy a lakosság nagyobb része teljes egészében ki van szolgáltatva a felosztó-kirovó elv szerint működő állami nyugdíjrendszernek.

A jelenlegi megtakarítási piacon a hosszú távú megtakarítások jellemzően adómentesek (például TBSZ vagy kockázati biztosítás), valamint a leginkább preferált megtakarításokhoz még állami támogatás is jár (például önkéntes nyugdíjpénztár, NYESZ, egészségpénztár), míg a legkevésbé preferált megtakarítási formákat (teljes életre szóló életbiztosítás, osztalék, kamat, árfolyamnyereség) SZJA és egyes esetekben EHO terheli.

Balog Ádám adóügyekért felelős helyettes államtitkár a Portfolio.hu Öngondoskodás konferenciáján bejelentette, hogy fontos adóváltozásokra lehet számítani a hazai megtakarítási piacon. Várhatóan az egyszeri díjas biztosítások 5 év, a rendszeres díjak után 10 év elteltével válnak majd kamatadó-mentessé. **A NYESZ esetében fontos változtatás, hogy a 3 éves felhalmozási időszakot 10 évre hosszabbítanák meg. A TBSZ esetében annyi változás történik, hogy zárt körben kibocsátott értékpapírok nem kerülhetnek a számlára**. Így nem lesz lehetőség arra, hogy valaki a saját zrt.-jének részvényeit tegye TBSZ számlára.

Az OTP Bank nevében nyilatkozó szakértő arra hívta fel a figyelmet, hogy az életkor előrehaladtával egyre többen terveznek saját megtakarítást nyugdíjas korukra, de valós tartalékkal csak a nyugdíj előtt állók negyede rendelkezik. Szerinte a NYESZ kedvező lehetőséget nyújt, mind a nyugdíj előtt állok, mind pedig a fiatalok számára. A TBSZ-ről pedig elmondta, hogy az adókedvezmény mellett a számla kiemelkedő előnye, hogy az első, forrásgyűjtő évben bármikor, bármekkora összeget el lehet rá helyezni, tehát akár még az év végén érkező jutalmat, bónuszt is be lehet fektetni – a pénz pedig már januártól dolgozni

[9] http://www.portfolio.hu/rendezvenyek/portfoliohu_ongondoskodas_2012_konferencia/138

kezd a tulajdonosnak. Az igazgató úgy látja, a TBSZ jelentősen növelheti az egyes megtakarítási formák hozamát azok körében, akik tudatosan kezelik pénzügyeiket.

A konferencián több kérdésben is megszondáztatták a részvevők véleményét. A válaszadók 46 százaléka szerint valamelyest javult, 44 százalékuk szerint viszont alapvetően nem változott a lakosság pénzügyi kultúrája az elmúlt időszakban. Ugyan mindannyian pozitív fejleményként tekintene arra, hogy a pénzügyi oktatás bekerült az alaptantervbe.

A konferencia szavazása alapján a résztvevők döntő többsége úgy vélte, 15-20 év múlva az állami nyugdíjak drasztikus lecsökkentésére lesz szükség, ami felértékeli az öngondoskodás szerepét. Míg jelenleg egy nyugdíjasra 3 munkavállaló jut, a becslések szerint néhány évtized múlva 3 munkavállalónak már 2 nyugdíjast kell majd eltartania.

Munkahelyi nyugdíjak

Álláspontunk szerint javítana a rendszer állapotán, ha hazánkban is elterjednének a munkahelyi nyugdíjak, ezért bemutatunk egy rövid elemzést erről a típusú megtakarításról.

A munkahelyi nyugdíj azt jelenti, hogy foglalkoztatási kapcsolat alapján a munkáltató kezdeményezésére a munkáltató valamilyen formában és mértékben anyagi felelősséget vállal, döntéseket hoz, amely által hozzájárul a munkavállalója leendő nyugdíjához.

Mivel a társadalombiztosítás és magánnyugdíj-biztosítás által elérhető nyugdíjak mértéke kimondottan alacsony mértékű lehet a korábbi fizetésekhez képest, ezért ennek kiegészítéseként egyes munkáltatók élnek a vállalati nyugdíjprogramok lehetőségével, így hosszú távú biztonságot tudnak nyújtani az alkalmazottaik számára.

A vállalati nyugdíjprogramok a **munkáltató kezdeményezésére jönnek létre**, a részvétel pedig csak a foglalkoztatottak számára elérhető. Típustól függően a munkáltató vagy a hozzájárulást finanszírozza, vagy az ellátási szintet biztosítja. Ez **a megoldás vonzó lehet a racionálisan és hosszú távon gondolkodó alkalmazottaknak**. Ebben a konstrukcióban a munkavállaló öngondoskodás helyett bízhat a munkáltatójában, aki hatékonyan és együttesen kezeli a munkavállalók ilyen irányú szükségleteit. Az a vállalat pedig, amely alkalmazotti juttatási csomagokat tud nyújtani, vonzóvá válhat a munkaerőpiacon a versenytársakhoz képest. [10]

Foglalkoztatói nyugdíjrendszerek típusai

Ebben a fejezetben a foglalkoztatói nyugdíjrendszerek típusait mutatjuk be különböző szempontok szerint:

[10] Hewitt Associates, http://www.hewitt.dev02.thirdwavellc.com/Lib/assets/EU/hu-HU/pdfs/Mhelyi.pdf

1. A foglalkoztatói nyugdíjrendszerek különbözhetnek az alapján, hogy vállalati szintű nyugdíjtervről van-e szó, melyet egy munkáltató finanszíroz; vagy iparág szintű nyugdíjtervről, melyet a munkáltatók csoportja állít össze.[11]

2. Az alapján, hogy ki fizeti a járulékot, megkülönböztetünk „hozzájáruló" (contributory) és „nem hozzájáruló" (non-contributory) nyugdíjterveket.

A „contributory" azt jelenti, hogy a mind a munkáltató mind a munkavállaló járulékot fizet. A munkavállaló a fizetésének meghatározott százalékát fizeti be, míg a fennmaradó részt a munkáltató. Ez a fajta megoldás vonzó lehet a munkáltató számára, mivel itt kell a legkevesebbet neki finanszíroznia, ráadásul a munkavállaló is tudatosabbá válik az által, hogy követheti a nyugdíja alakulását.

A „non-contributory" ebben az estben azt jelenti, hogy csak a munkaválalló fizeti a nyugdíjjárulékot. Természetesen ez a típus az előzőhöz képest sokkal kedvezőbb a dolgozók számára. Előnye, hogy kevesebb működési és adminisztrációs költséggel jár.

Gyakori megoldás, hogy a vállalatok várakozási időt (waiting period) alkalmaznak. Ez annak a szolgálai időnek a hossza, amelyben a munkavállalónak alkalmazásban kell állnia ahhoz, hogy a munkahelyi nyugdíjterv tagjává válhasson. A várakozási idő csökkenti a munkaállomány fluktuációját. Egyes nyugdíjtervek a várakozási idő leteltével ezt az időt a nyugdíjra jogosító szolgálati idő részeként kezelik. [12]

3. A befizetés és szolgáltatás kapcsolata alapján DB és DC rendszerről beszélhetünk.

A DB rendszerben a munkavállaló a nyugdíjtervben meghatározott feltételek alapján kapja a nyugdíjat, melyeket előre ismer. Nincs közvetlen kapcsolat a befizetés és a nyugdíjszolgáltatás között. A nyugdíj szolgáltatással meghatározott, tehát a szolgálati idő hossza és a bér függvényében számítódik, továbbá a vállalati nyugdíjterv által meghatározott tényezőtől, a felhalmozási rátától (accrual rate) függ. A munkaadónak be kell tartania a bér bizonyos hányadára tett ígéretet, és amennyiben nem rendelkezik elégséges eszközzel, valamilyen módon köteles ezt a hiányt pótolni. A szponzor számára a nyugdíj költsége előre nem ismert, mivel azt több bizonytalan tényező befolyásolja: befektetési hozamok, fizetés emelkedés, nyugdíjas évek hossza, stb. A tiszta DB rendszerben ezeket a kockázatokat a szponzor viseli.

A DC egy olyan tőkefedezeti rendszer, amelyben a munkáltató és/vagy munkavállaló befizetései befektetésre kerülnek, és ezek nyugdíjba vonulás kori értéke határozza meg a nyugdíjszolgáltatást, melynek mértéke előre nem ismert. A DB rendszerrel ellentétben, a

[11] Iyer, S (1999): Actuarial Mathematics of Social Security Pensions, Chapter 2: The Funding of Occupational Pensions, International Labour Office, Geneva
[12] Sullivan, M. (2004), Understanding Pensions, Routledge

munkavállaló számára előre ismertek a költségek – a fizetés százalékában van meghatározva –, és kockázatot nem vállal. Nagyobb járulék mellett a munkavállaló nagyobb nyugdíjra számíthat, de a befektetési kockázatot ő viseli.

A rendszer szereplői

A nyugdíjterv tagjai - a vállalatnál dolgozó munkavállalók, volt munkavállalók, nyugdíjasok és kedvezményezettek. A tagok érdeke, hogy az ígért, minél nagyobb mértékű nyugdíjban részesüljenek.

A munkáltató - szponzor, aki a járulékok nagy részét vagy egészét fizeti, anyagi felelősséget vállal a tagok nyugdíjáért. A szponzor számára azért fontos a nyugdíjterv aktuáriusi értékelése, hogy tudja mekkora hiány várható ténylegesen, és azt hogyan lehet eltüntetni a nyugdíjterv szabályzata által megengedett módszerekkel (munkáltatói külön befizetésekkel, munkavállalói befizetések emelésével, nyugdíjcél csökkentésével).

A trusteek - a nyugdíjterv vezetői a tagok érdekeiről gondoskodnak, biztosítják, hogy a járulékok befizetésre és prudens befektetésre kerültek. Őket az érdekli a legjobban, hogy ki tudják-e majd fizetni a várható nyugdíjakat.

<u>A nyugdíjterv tagjai:</u>

A munkavállalók - azok a tagok, akik jelenleg is a vállalatnál dolgoznak és gyűjtik a jogosultságaikat.

A már nem munkavállalók - azok a tagok, akik korábban a vállalatnál dolgoztak és ez idő alatt jogosultságot halmoztak fel, de még nem vonultak nyugdíjba. Már nem növekszik tovább a jogosultságuk mivel más vállalatnál dolgoznak, de a felhalmozott összeget nem vitték át az új vállalat nyugdíjalapjába.

A nyugdíjasok - azokról a tagokról van szó, akik nyugdíjba vonultak, akár a nyugdíjkorhatár elérésével, akár korábban, rokkantsági, korengedményes vagy korkedvezményes nyugdíjjal.

Összefoglalva, mivel sem a magyar lakosság pénzügyi kultúrája és hajlandósága, sem a jelenlegi és a rövid távon várható reálgazdasági feltételek nem járulnak hozzá a hosszú távú megtakarítások elterjedéséhez, ezért jó megoldás lehetne a helyzetre (az egészségbiztosításoknál beindult kedvezményekhez hasonlóan) a munkahelyi nyugdíjak támogatása, és népszerűsítése. A körülményeket figyelembe véve azért tekinthető ez egy ideális alternatívának, mivel ebben az esetben nem az egyénre hárul a kockázat (ráadásul a portfólió összeállításának felelőssége is leesik a válláról).

Az emberek szociális helyzetét befolyásoló intézkedések

Rezsiköltségek és fűtésárak

Az augusztus 31-i nyilvánosságra hozott adatok szerint **1,2 millió háztartás csúszott meg a villany-, 882 ezer a gáz-, 172 ezer pedig a távhőszámla kiegyenlítésével –** nyilatkozta Németh Lászlóné nemzeti fejlesztési miniszter.[13] Ezzel szemben viszont a nem lakossági fogyasztók jóval nagyobb hátralékokat halmoztak fel, a 60 napon túli tartozások átlaga itt is a távhőszolgáltatók felé a legnagyobb, megközelíti az 1,13 millió forintot. A kormány döntése alapján október 15. és április 15. között, a fűtési szezon alatt egyes közfeladatot ellátó állami és önkormányzati intézményeknél tilos kikapcsolni a közműveket.

A helyzet rendezésére, illetve a további elmaradások megelőzésére több intézkedést is elfogadott a kormány. Első lépésként december 12-én eldöntötték, hogy **az állam felvásárolja az E.ON gázüzletágát**.

Miniszterelnökség közleménye szerint az üzlettől elsősorban versenyképesebb árakat, az importlehetőségek bővítését és általánosságban az energiabiztonság növelését várja a kormány. A lépés kedvezőbb alkupozícióba hozhatja a magyar államot, mivel a 2015 év végén lejáró hosszú távú gázbeszerzési szerződést (htsz) már nem egy vállalkozás, hanem egy állami szereplő köti meg.

Erősen kétséges, hogy jó üzletet kötött-e a felvásárlással az állam, mivel a cég hosszú ideje veszteségesen működik, és ezt a veszteséget innentől kezdve kénytelen lesz az állam kezében lévő MVM viselni.

Mindezen felül kormányhatározat született arról, hogy **jövő év január 1-jétől tíz százalékkal csökken a lakossági gáz és villamos energia ára, valamint, hogy az árcsökkenés nyomon követhető legyen Fónagy János államtitkár vezetésével négytagú bizottságot alakítanak**.

Ezzel a lépéssel kapcsolatban a legkézenfekvőbb kritika az, hogy **a lakossági árak csökkentéséből fakadó veszteséget az energiaszolgáltatóknak kell finanszírozniuk**, akik annak egy részét **várhatóan ráterhelik az államilag nem szabályozott fogyasztókra**. Ráadásul ezekről a szolgáltatókról tudjuk, hogy nagyrészt önkormányzati tulajdonban vannak (azaz állam a megmentésre szoruló önkormányzatokat sújtja a döntéssel).

A szakértők szerint az általános 10 százalékos csökkentéssel szemben fenntartható viszonyokat csak az egyetemes szolgáltatás alapdíjainak megváltoztatása révén lehet garantálni. A támogatás általánossága miatt az is megállapítható, hogy a legtöbb kedvezményt nem a rászorulók kapják majd, hanem azok, akik a legtöbbet fogyasztanak.

[13] http://www.napi.hu/magyar_gazdasag/dobbenetes_csaladok_szazezrei_maradhatnak_aram_es_gaz_nelkul.538582.html

A fent ismertetett kormányzati döntésről egyes szakértők úgy vélekednek, hogy csökkentés **mostani árakkal számolva összesen 90-100 milliárdos nagyságú bevételkiesést hoz az eddigiekhez képest a gáz- és áramszolgáltatóknál**, valamint **20-25 milliárd forintnyi többletköltséget okozhat az államnak**. Az intézkedések hatására szinte biztosan **elmaradnak a fejlesztések**, így pedig **távolabb kerülhetünk azoktól az uniós céloktól is, amelyek az okos mérés, az intelligens, egységes európai hálózat felé tolnák a szolgáltatókat.** Az elmaradó fejlesztések mellett **várhatóan elbocsátásokra is lehet majd számítani** a szolgáltató cégeknél.

Véleményünk szerint, még ha az állam hosszú távon központi szerepet is akar vállalni az energia-szektorban, akkor is (minimum az Európai Unió felől érkező nyomás miatt) minél előbb el kell terjeszteni az országban az okos mérést. Ezért a következő fejezettben ennek a rendszernek a pozitívumait és esetlegesen negatívumait vizsgáljuk meg.

Smart metering

Az okos mérés definíciója

Az okos mérés egy olyan továbbfejlesztett mérőinfrastruktúra, amely költségmegtakarítás mellett informálja az arra feljogosított feleket az aggregált vagy egyéni fogyasztásról, a fogyasztói tudatosságot erősítendő és a rendszerüzemeltetés hatékonyságát növelendő.[14]

Infrastruktúra és modellek[15]

Az úgynevezett „smart metering" rendszerben kizárólag egy okos mérő felszerelése nem elegendő a rendszer előnyeinek maximális kihasználásához.[16] Mind a fogyasztó háztartásán belül, mind a kiszolgáló feleknél létfontosságú egyéb infrastrukturális fejlesztés is. A háztartáson belül egy a fogyasztást kiértékelő és fogyasztási pályát mutató kijelző szükséges. Ehhez kapcsolandó a háztartási jeltovábbító, mely a kiválasztott kommunikációs csatornát használva információkat közvetít az adatkoncentrátornak.

Három féle megoldás elérhető a kommunikációs technológiákat tekintve: a mobiltechnológia, a hálózati csatlakozás, mely jellemzően egy telekommunikációs rendszer hálózatát használja és az elektromos hálózaton keresztül történő jelátvitel.

Ezen felül pedig három alapmodell van, amely meghatározza a lehetséges piaci működés keretét: az elosztói, a kereskedői és az önálló mérővállalati modell.

---

[14] ESMA kritériumok alapján (European Smart Metering Alliance(2008): Definition of Smart Metering and Applications and Identification of Benefits)

[15] AT Kearney – Force Motrice(2010): „Tanulmány készítése az „Okos mérés" elektronikus mérő rendszernek a villamos energia, földgáz-, és távhőfelhasználás területén történő bevezetésére és alkalmazhatóságára

[16] Energy Regulators Regional Association(2010): Issue Paper - Regulatory Aspects of Smart Metering

A legkevésbé közismert modell a kereskedői. Ennél az áram- vagy gázkereskedőcég a mérőtulajdonos. A legnagyobb ellenérv az elutasító iparági közegen felül, az az alapvető ellenérdekeltség, ami a kereskedőnél jelentkezik a fogyasztás csökkentésében (illetve minimális mértékben ez a hatás az elosztónál is jelentkezik). Ugyanis az okos mérés egyik legnagyobb pozitívuma, hogy fogyasztásracionalizálásra, engergiatudatosságra ösztönzi a fogyasztót.

Az elosztói modellnél fontos megjegyezni, hogy különösen problémás a többközművesítés. Amennyiben ugyanis egy villamosáram-elosztó tulajdonában van a leginnovatívabb megoldás az önálló mérőoperátori modell, melyben egy független szereplő gyűjtené és aggregálná az adatokat. Ez kétségtelenül a több közműves okos mérést leginkább támogató modell, amely magában hordozza a rendszer túlzott bonyolultságát, és a magas tranzakciós költségeket.

A rendszerből származó előnyök

A módszer eltérő előnyöket hordoz a négy kulcsszereplőnél (a vállalkozónál (elosztó, és kereskedő), az energiatermelőnél (erőmű), a fogyasztónál és a társadalomnál).

Vállalkozó:

mint kereskedő:

- Az ő szemszögéből a legfontosabb a rossz (nem fizető, elmaradásban lévő) adósok számának jelentős mértékű lecsökkenése.[17]
- A fogyasztás pontosabb mérése, amely alapján pontosan meghatározható, és tervezhető a lakosság felhasználási görbéje.[18]
- A szolgáltatás költségmentesen ki-és bekapcsolható.
- A kapott plusz információk alapján a kereskedő optimalizálhatja a portfólióját, valamint a beszerzéseit.[19] **mint elosztó:**[20]
- Olcsóbbá válik az üzemeltetés.
- Eltűnik a leolvasási költség.
- A lopások, hibák gyorsabb felderítésének lehetelősége.

Termelők:

[17] http://www.smart-energy-alliance.com/media/2011/08/strategic_metering.pdf

[18] Energy Regulators Regional Association(2010): Issue Paper - Regulatory Aspects of Smart Metering

[19] AT Kearney – Force Motrice(2010): „Tanulmány készítése az „Okos mérés" elektronikus mérő rendszernek a villamos energia, földgáz-, és távhőfelhasználás területén történő bevezetésére és alkalmazhatóságára

[20] Energy Regulators Regional Association(2010)(2008): Issue Paper - Regulatory Aspects of Smart Metering, Potential Implementation of Demand Side Approach Methods in ERRA countries

- Az elérhető információk alapján ők is jobban tudják kalkulálni a termelésüket, optimálisabb lesz a kihasználtság.[21]

Fogyasztók:

- Az energiafogyasztás csökken, mert a fogyasztás követhetősége miatt energiatudatosabbá válnak.
- Ennek pedig alacsonyabb rezsiszámla lesz a következménye.
- A szociálisan rászoruló fogyasztóknál a támogatások folyósítása is egyszerűbben megvalósítható.
- A hálózati szolgáltatók számára lehetővé válna a fogyasztói szokások alaposabb megismerése, így csökkenhetne a hálózati műszaki veszteség.

Társadalom:

- Környezetvédelmi hatás.
- Energia-megtakarítás.
- Jobb minőségű szolgáltatás.

Költségek

Sajnálatos módon jelentős mértékű forrásigénye van az ilyen típusú beruházásoknak, így a bevezetés előtt mindenképpen szükséges egy jól meghatározott koncepció kialakítása, mivel a vállalkozások és a termelők is erőteljesen érdekeltek a költségek fogyasztókra való áthárításban.

A *működési költségeket* vizsgálva, három költségtételt különíthetünk el:[22]

- a mérőműszer közvetlen működési költségét és üzemzavarelhárítási-költséget
- a még nem lecserélt, de az okos mérő csomópontjában (node) található hagyományos mérő leolvasási költségét
- az okos mérő ellenőrzésének költségét.

A *tőkeberuházások*at tekintve négy fő költségtétel jelenik meg:[19]

- a fizikai infrastruktúra (mérőórák, adatkoncentrátor és adatközpont ára)
- az installáció költsége

[21] AT Kearney – Force Motrice(2010): „Tanulmány készítése az „Okos mérés" elektronikus mérő rendszernek a villamos energia, földgáz-, és távhőfelhasználás területén történő bevezetésére és alkalmazhatóságára

[22] AT Kearney – Force Motrice(2010): „Tanulmány készítése az „Okos mérés" elektronikus mérő rendszernek a villamos energia, földgáz-, és távhőfelhasználás területén történő bevezetésére és alkalmazhatóságára [19]
Chris King(2010): Making the Business Case for Smart Meters – Identifying and Valuing Benefits & Costs

- a szoftverek ára és egyéb általános a projekthez köthető költségtételek

A magyarországi vonatkozások

Annak ellenére, hogy **az Európai Unió Harmadik Energia Csomagja előírja a tagországok számára, hogy 2020-ra a fogyasztók 80%-át el kell látni okos mérővel**, **a piaci szereplők nagytöbbsége ezt nem tartja kivitelezhetőnek Magyarország esetében**.[23]

A magyar vonatkozások vizsgálatakor nem szabad arról megfeledkeznünk, hogy a **hazai rendszer és a fogyasztók nagyban különböznek a nyugat-európai és amerikai társaiktól** (itt ugyanis már jól működnek ezek a rendszerek). A magyar átlagfogyasztó ugyanis a technikai berendezések alacsonyabb száma miatt sokkal kevesebbet fogyaszt, ezen felül a magyar szolgáltatók biztosítanak éjszakai áramot (ahol jóval kisebb lenne a megtérülés), valamint a leolvasási költségek is sokkal alacsonyabbak, mint Nyugat-Európában és Amerikában.

Álláspontunk szerint első körben mindenképpen **szükség lenne a megfelelő szabályozás mielőbbi kialakítására,** illetve jól-megszervezett pilot programokra. Piaci oldalon már vannak kezdeményezések, pl. az E.On a Magyar Telekommal együtt elindította mintaprojektjét[24]. Ennek keretében több kommunikációs csatorna alkalmazását (PLC vagy GPRS) valamint több közmű együttes és külön-külön történő mérését (áram és/vagy gáz és/vagy víz) is. A projekt várhatóan a kiértékeléssel együtt két évet fog felölelni.

Németh Lászlóné nemzeti fejlesztési miniszter a közelmúltban nyilatkozott az okos mérés hazai elterjesztéséről. Szerinte az okos mérők alkalmazása előtt **még meg kell vizsgálni, hogy ki és milyen konstrukcióban térítse meg a beruházás és a megnövekedett üzemeltetés költségeit**. Jelenleg ugyanis nem állapítható meg, hogy az intelligens mérők alkalmazása melyik szereplőnél milyen mértékben térülhet meg. Így további vizsgálatokat igényel, hogy ki és milyen konstrukcióban térítse meg a beruházás és a megnövekedett üzemeltetés költségeit. **Kijelentette, a kormány támogatja az okos mérők használatát, azonban a felmerült kérdések miatt a bevezetésükről szóló döntés, valamint ezt követően a támogatási rendszer megalkotása és a programok kidolgozása csak a mintaprojektek kiértékelése után lehetséges**.

Szociális szövetkezet

Kétség sem férhet ahhoz, hogy **gazdaságunk egyik legfontosabb alapköve a mezőgazdaság**. Nagyon sokáig az átlagnál kedvezőbb természeti-és humánerőforrással rendelkeztünk a versenytársainkhoz képest, de még ma is kifejezetten jó minőségűnek számít a hazai termelésű áru.

[23] Europe to get smart meters by 2020, http://www.metering.com/node/14962
[24] http://www.eonhungaria.com/sajtoszoba/sajtokozlemenyek/2012/kozl_120209_2

Azonban a sok kedvezőtlen gazdaságpolitikai lépés, valamint a növekvő mértékű külföldi versenytárs hatására jelentős mértékben lecsökkent ezen gazdasági ágazat húzóereje. A magyar mezőgazdaság térvesztése mind hazai, mind nemzetközi porondon megfigyelhető. A kulcsszavak: csökkenő versenyképesség, pozíció- és piacvesztés.

A rendszerváltás jelentős változásokat hozott a mezőgazdaságban, a korábban földjeiket, javaikat elvesztők kárpótlása megindult, azonban ez a nagy tömegeket érintő folyamat, nem kapott kellő figyelmet, nem végezték megfelelő körültekintéssel, a várható hatások figyelembevételével. Ennek és az ehhez hasonló hatásoknak köszönhetően ma Magyarország sok vidéki térsége komoly gazdasági és társadalmi gondokkal küzd: életképtelen vagy nem működő helyi gazdaság, romló életszínvonal, kilátástalanság, elszegényedés, elvándorlás, stb.[25]

Véleményünk szerint az egyik legkézenfekvőbb megoldás a kialakult helyzetre a szociális szövetkezete elterjesztése az országban. **A szövetkezetek ugyanis képesek megszervezni, megerősíteni és fenntartani egy olyan életképes multifunkcionális mezőgazdaságot, amely a megfelelő termelés mellett pozitív externáliák révén megőrzi a vidéki életformát és kultúrát, óvja a természetet, megtartja a népességet és közösségben tartja a helyi társadalmat.** A szövetkezeti forma **elsődleges előnye, hogy vertikális és/vagy horizontális integráció megvalósításával csökkenti a tagok (termelők) tranzakciós költségeit és mérsékli a kockázatot a szervezett beszerzés, értékesítés, elosztás révén**. [26]

A szövetkezet teljesen más elvekre épül, mint egy profitorientált vállalat, mivel ennek a szervezeti formának elsődleges célja, hogy tagjait – akik jellemzően kis- és közepes gazdálkodók – a munkájuk után előre kalkulálható, biztos jövedelemben részesítse. Európa szerte megfigyelhető, hogy agrárszövetkezetek leginkább az olyan ágazatokban alakultak ki, ahol nagymértékű kiszolgáltatottság figyelhető meg (például gyors romlandóság a tejszektorban). [27]

Az ideális szövetkezet önszerveződés következtében jön létre, mégpedig oly módon, hogy a leendő tagok felismerik, hogy jelen piaci állapotok közepette pozíciójuk megtartása, erősítése vagy megvédése érdekében együttműködésre kell lépniük.[28]

[25] Oros Iván (2002): A birtokszerkezet Magyarországon. Statisztikai Szemle. 80. évfolyam. 7. szám. 2002. 674-697 pp.
[26] Bálint J. – Juhász M. (2009): A vidék helyzete Magyarországon IN: Bálint J. (szerk.): Vidékfejlesztés, Vidékfejlesztési menedzsment és marketing, Budapest
[27] Szabó G. G. (2002): A tranzakciós költségek elmélete és a mezőgazdasági értékesítési szövetkezetek – Szövetkezés, 23. évfolyam 1-2. szám pp. 102-116.
[28] Gutiérrez, A. C. M. – Atela, T. R. – Duenas, D. M. (2005): A Comparative Synthesis of 20th Century Agricultural Cooperative Movements in Europe. – Journal of Rural Coopeartion 33. [26] http://www.mult-kor.hu/cikk.php?id=1572

A szövetkezet fogalma nem jelent egyértelműen agrárszövetkezetet. Sőt, első formái Európa-szerte sokkal inkább értékesítési, illetve fogyasztási-beszerzési, valamint hitelszövetkezetek voltak.

A termelői szerveződések Magyarországon

Az első termelői szerveződésnek tekinthető csoportosulást az 1889-ben létrejövő Hangya Szövetkezetet jelentette, amely az első 2 év leforgása alatt 70 szövetkezetet foglalt magába, 1911-ben pedig több mint ezer tagot számlált, mindezt pedig hatalmas forgalommal. [26]**A II. világháborúig ez jelentette a szövetkezetek formáját, de a szocialista rendszer indulása után felszámolták és átalakították ezeket a csoportosulásokat**, a **tsz-esítés időszaka** következett be, amely későbbiekben a háztáji gazdálkodást, termelést és értékesítést integrálva **kiemelkedő mezőgazdasági eredményeket értek el**, úgy, hogy ma sem sikerül a rendszerváltás előtti termékmennyiséget és hozamot előállítani. **Ezek a szövetkezetek azonban eltérnek a fent definiált szövetkezetektől**, a közép-kelet-európai régióban a gazdák nem egyénileg, hanem közös formában termeltek, így egyben munkavállalói is voltak a szövetkezetnek. A mezőgazdaság szempontjából lezajlott rendszerváltás nem volt kedvező hatással: a kárpótlás és a privatizáció folytán felaprózódott birtok- és tulajdonrendszerek alakultak ki, átalakítva a bevált struktúrát. A rendszerváltást követő kormányok egyik feladata e probléma megoldása volt, az új típusú, termékpályás szövetkezetek létrehozása azonban nem járt sikerrel.

A Jelen

A Hangya jól csengő nevét felhasználva többször is próbálták újjáéleszteni a mozgalmat. A legutóbbi próbálkozás a 2010-ben alapított Kincsem-Hangya Kereskedelmi és Szolgáltató Zrt. volt, de alapítása után két évvel, azaz idén ősszel megindult a felszámolás a Zrt. ellen. A céget a Magyar Gazdakörök és Gazdaszövetkezetek Országos Szövetségének (Magosz) kezdeményezésére alapították, hogy a 2009 elején létrejött Szociális bolthálózat megmaradt tagjait életben tudják tartani. A Szociális bolthálózat közvetlenül a termelőktől beszerzett olcsó árukkal próbálta elérni a vevőket a zöldséget és gyümölcsöt kínáló üzletekbe. 2010 januárjában közel 130 ilyen üzlet volt az országban, de sajnos elég gyorsan működésképtelenné vált a rendszer. Problémás vált a beszerzés, ráadásul az árak és minőség sem a terveknek megfelelően alakult. Ennek eredményeképpen 2011 nyarára az üzletek több mint fele megszűnt.

A társaság 2011 első kilenc hónapjában mindössze 561 ezer forintos nettó árbevételt produkált, több mint 11 milliós veszteséget könyvelt el, a kötelezettségállománya megközelítette a 10 millió forintot.[29]

Vannak azonban előremutató kezdeményezések is Magyarországon. A mezőgazdasági életforma elterjesztésének részeként **civil részvétellel tanyapedagógiai program indult hazánkban[30], melynek célja, hogy a gyerekek megismerjék a hagyományos, falvainkban még fellelhető gazdálkodási módokat, valamint, hogy átélhetővé tegyék a gazdálkodást, a növénytermesztést, az állattartást és a termékfeldolgozást az iskolások számára.**

A részben francia mintán és hazai tapasztalatokon alapuló program sok pozitívumot tartogat a mai fiatalok számára.

A mai tizenévesek ugyanis egyre kevésbé ismerik az állatokat, növényeket, szerszámokat, illetve azt, hogyan lesz mindezekből élelmiszer. Súlyosbítja a helyzetet, hogy lassan már a falvakban felnövő gyermekeknek sincs alkalmuk megismerkedni a föld művelésének szépségével, hiszen fokozatosan háttérbe szorul a családi gazdálkodás, a háztáji állattartás.

Ehhez a kezdeményezéshez hasonló már működik Szentendrei-szigeten is, ahol egy tehenészet és egy kertészet várja a gyerekeket és az őket kísérő felnőtteket. A tanyapedagógiai program elindítói úgy gondolják, hogy ha a tapasztalatok kedvezőek, talán a Nemzeti Alaptantervbe is bekerülhet a program.

Egy-egy kistelepülés is élén jár a mezőgazdaság fellendítésében. Például a 2012-es év kezdetével Biokert-gazdálkodási programot hirdetett meg **Hernádszentandrás Község Önkormányzata.**

A programmal az önkormányzat elsődleges célja, hogy lehetővé tegyék a már meglévő csekély jövedelmek kiegészítését és az önellátást is. A résztvevők speciális tananyag alapján, állandó felügyelet és tanácsadás mellett közösen termelnek zöldséget, és elsajátítják a kertgazdálkodás és az egészséges étkezés alapjait is.

Az önkormányzat egy összetett kiválasztási folyamat eredményeként 30 résztvevőt választott ki a jelentkezők közül, akik tizennyolc hónap alatt nemcsak a kialakított mintakertben, hanem otthon, a kis „háztájiban” is szorgosan dolgozhatnak.

Közmunka

A vizsgált időszakban **elfogadta a 2013. évi költségvetési tervezetet a parlament**, így már tudjuk, hogy mintegy **150 milliárd forintot szán jövőre közfoglalkoztatásra a kormány**. Hoffmann Imre nyilatkozata szerint **idén 132,5 milliárd forintot** költött el a kormány erre a

[29] http://www.piacesprofit.hu/kkv_cegblog/hiaba-szorgoskodtak-a-hangyak/

[30] http://www.zoldbolt.hu/hirek/kezdemenyezesek/tanyapedagogiai-program-iskolakban

célra, valamint további **5 milliárdot bio-és megújuló energiafelhasználási mintaprogramokra**. **A közfoglalkoztatásért felelős helyettes államtitkár nyilatkozatában kihangsúlyozta, hogy a programok elsődleges célja, hogy a települések önfenntartóvá váljanak, és hogy helyben értéket tudjanak teremteni**.

A vizsgált időszakban Karvalics Ottó (KDNP) felvetette, **hogy a közfoglalkoztatottak bérét teljesítményarányosan differenciálni kéne**. Hoffmann Imre szerint a tárca szándéka szerint a közmunkások - azonos státusú - vezetői többletjuttatást kapnak a jövőben.

Több konferenciát is rendeztek az elmúlt időszakban a közmunkával kapcsolatban. Többek között **az Ombudsmani Hivatal megtartotta a „Munka Méltósága" című projekt záró konferenciáját**. Az ombudsmani hivatal egyik munkatársa arról beszélt a rendezvényen, hogy miközben **a munkavállalókról általában elmondható, hogy kiszolgáltatottak, a közfoglalkoztatottakra ez kétszeresen igaz**, hiszen munkaadóik közhatalmi jogosultságokkal is rendelkeznek. **A vizsgálatok szerint a közfoglalkoztatottak fizetésüknek a minimálbérhez közelítését várják és azt, hogy ne hetente fizessék bérüket, hanem a havi rezsiszámlákhoz igazodva**. Ezen felül különösen fontos a garanciális szabályok betartásának ellenőrzése is, hogy a rendelkezések ne csak papíron maradjanak. A hivatal munkatársa különösen nehezményezte azt a jelenséget, hogy egyes helyeken az elbocsátottak helyére vesznek fel közfoglalkoztatottakat, **ugyanakkor arra is felhívta a figyelmet, hogy a közfoglalkoztatás lehetőséget adhat az esélyegyenlőség előmozdítására**.

Kifogások a közmunkaprogrammal kapcsolatban

Azt már az elején leszögezzük, hogy a kritikák többsége elsősorban az önkormányzatok által működtetett programokra vonatkoznak. Az országos- és a kistérségi mintaprogramok kifejezetten sikernek és népszerűnek tekinthetőek. Az önkormányzati projektek esetén elsősorban a polgármestereken múlik a sikeresség és minőség. **Az évek során a városvezetők egyre inkább érdekelté váltak a kvázi ingyen munkaerő alkalmazásában**. Egyre több feladatot próbálnak a közmunkásokkal elvégeztetni, ennek pedig sok helyen az lett az eredménye, hogy **összeolvadt az elsődleges munkaerőpiac a munkanélkülieket felszívó közmunkaprogramokkal**. Sokkal jobban jár ugyanis annak a falunak a polgármestere, akiknek a közmunkásai között több ezermester is fellehető, akikkel gyorsan és elsősorban nagyon olcsón el lehet végeztetni a szakértelmet igénylő munkákat.

Azért sem jó, ha a két munkaerőpiac túl közel van egymáshoz, mert ha ugyanazt a tevékenységet végzik közmunkások, mint a helyi kisvállalkozások, akkor könnyedén csődbe juttathatják a helyi profitorientált vállalkozásokat. Következésképpen **a jelenleginél jóval körültekintőbben kellene definiálni a közmunkára alkalmas munkákat**.

A legtöbb kritika a heti bérfizetést éri, mert növeli az adminisztrációs terheket, és számtalan problémát okoz a résztvevőknek. Pl. a heti rendszeresség nem illeszkedik a havi

számlafizetéshez, a heti bérfizetéskor az adóhatóság és a települések levonják a korábban felgyűlt tartozásokat, így a közmunkások sok esetben hétről-hétre pár ezer forintból élnek.

A programokról az is elmondható, hogy **túlságosan központosítottak**, mind a munkahelyek típusát, mind pedig az oktatás tekintetében, hiszen **ugyanazok a paraméterek nyugaton, mint keleten**. Pedig nagy szükség lenne a helyi egyedi igényekhez igazodó kezdeményezésekre. A legfrissebb októberi adatok szerint a **közfoglalkoztatottak több mint fele legfeljebb nyolc általánost végzett, több mint negyede pedig szakmunkásképzőt, tehát létfontosságú lenne a résztvevők oktatása.** Ez azonban még mindig meglehetősen problémás. Túlságosan speciális tanfolyamokat indítanak országszerte, a megszerzett tudás többségében nem kamatoztatatható a valódi munkaerőpiacon, mivel azok **speciális „közmunkás" ismeretek adnak** a résztvevőknek. Ez pedig **lehetetlenné teszi a programokból való kiszakadást**. Az oktatási programok ráadásul sok esetben nincsenek összehangolva a gyakorlati munkával. Problémát okoz az is, ha valaki kimarad egy tanfolyamból, és időközben eltelik pár hét vagy hónap, akkor már nem tud visszailleszkedni a folyamatba, végleg kiszorul.

Problémát okoz az is**, hogy nincs egy egységes definíció a közmunkára**, mint fogalmomra**, nincs meghatározott cél** (pl. az adott évben mennyi embernek kell visszatérnie az elsődleges munkaerőpiacra).

A számos negatívummal szemben a **start mintaprogramok kifejezetten sikeresek és népszerűek. Különösen a saját termék feldolgozásával is foglakozó kezdeményezések**.

Kifejezetten jó iránynak tekinthető az a kezdeményezés, mely hosszabb távon a szociális szövetkezetek irányába, azaz az önfenntartás felé akarja elmozdítani ezeket a programokat. Véleményünk szerint a szociális gazdaság a válság utáni talpra állás egyik eszköze lehet, de nem csak ilyen félig védett és félig gazdasági kezdeményezésekben lehetne gondolkodni, hanem akár az **egyéni vállalkozás irányába is lehetne mozdítani** a mezőgazdasági programokat. Azonban a legfontosabb mégis az, hogy **folyamatos eredmény-és hatásértékelésnek kell követnie a programok alakulását, és a kistérségi mindenprogramokhoz hasonló sikereket folyamatosan kommunikálni kell a közvélemény felé.**

Otthonteremtés és lakhatás

December közepén döntött a kormány döntött a lakástámogatási rendszer átalakításáról. Kifejezetten jó irányba változtak az otthonteremtési programok, így sok olyan ember is lakáshoz juthat majd, aki a régi rendszerben nem kaphatott volna. Ráadásul a változások visszamenőlegesen is érvényesek lehetnek.

	2012	2013

Kamattámogatás mértéke	évente csökkenő mértékű kamattámogatás, a futamidő 5 év	a futamidő elején megállított kamattámogatás, futamidő 5 év
A támogatott öszszeg maximuma	új lakás esetén 10 millió Ft használ lakás vásárlás vagy korszerűsítés esetén 6 millió Ft	új lakás esetén 15 millió Ft használt lakás vásárlás vagy korszerűsítés esetén 10 millió Ft
A támogatás felhasználhatósága	használt lakás esetén a vételár maximum 15 millió lehet	használt lakás esetén a vételár maximum 20 millió lehet
Ingatlan-értékhatár	új lakás építés, használt lakás vásárlás, új lakás vásárlás, lakásfelújítás, devizahitelesek adósok megsegítése	új lakás építés, használt lakás vásárlás, új lakás vásárlás, lakásfelújítás, devizahitelesek adósok megsegítése, és lakásbővítés maximum 10 millió Ft-ig

Lakástámogatás

Az előző monitor során részletesen tárgyalt lakhatási támogatás programja is beindulni látszik.

A legfrissebb minisztériumi adatok alapján november elejéig csaknem 4800 ember érdeklődött a lakhatási támogatás iránt a munkaügyi központokban, **kérelmet pedig 243-an adtak be**. A támogatás iránt kérelmet beadók közül 107-en pályakezdők, ketten pedig csoportos létszámleépítésben érintettek voltak.

A legtöbb kérelmet Borsod-Abaúj-Zemplén, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Hajdú-Bihar és Jász Nagykun-Szolnok megyében nyújtották be. A munkavégzés helye jellemzően a főváros, valamint Pest és Győr Moson-Sopron megye.

Lakáspolitika és bérlakás-szektor

A lakáspolitikai témával kapcsolatban a közelmúltban megjelent ellenzéki kritikák döntő többsége a bérlakásszektor hiányára illetve elenyésző mivoltára vonatkozott.

Magyarországon a statisztikai adatok szerint 85-90 százalékos a tulajdonosi szegmens részaránya, miközben tömérdek az üresen álló lakás.[31] A fennálló lakáspolitikai helyzetből tehát nem az új építésű projektek jelentik a kiutat, hanem a meglévő üresen álló ingatlanok.

A legfrissebb statisztikai adatok alapján több mint kétezer üresen álló önkormányzati bérlakás van Budapesten. A fővárosi kerületek tájékoztatása szerint az üres lakások nagy része a **rossz állapotok miatt kiadhatatlannak minősül**. A budapesti kerületek tájékoztatása szerint **2235 önkormányzati lakás áll üresen a fővárosban**. A legtöbb kiadatlan a **hetedik és a nyolcadik kerületben található**, és csupán csak a tízedik és a huszonkettedik kerületben adták bérbe az összes kerületi tulajdonú lakást.

Sok önkormányzat nyilatkozott arról, hogy kimondottam problémás a viszonyuk a bérlőkkel.

A kőbányai önkormányzat arra panaszkodott, hogy a már kiadott 2400 lakás évente öthatszáz millió forintos veszteséget okoz a kerületnek, mivel rengeteg bérlő nem fizeti a rezsiköltségeket, amiket végül a tulajdonoson, a tizedik kerületi önkormányzaton hajtanak be a szolgáltatók.

Azonban pozitív példát is lehet találni az önkormányzatok között. **Kiemelkedően gazdálkodik a saját tulajdonú lakásaival a tizenharmadik kerület. Ebben a városrészben a legmagasabb az önkormányzat tulajdonában lévő lakások száma (6773 db), amiből kizárólag 65 lakás áll üresen.**

A kerületeken kívül a főváros tulajdonában is állnak bérlakások, összesen 2130 lakás.

Véleményünk szerint **problémás, hogy** ugyan az otthonteremtés témakörében rendszeresen jelennek meg újabb és újabb kezdeményezések, **még sincs a meghatározva lakáspolitikai felelős a kormányon belül,** ezért jobb híján az NGM szokott nyilatkozni az ügyben.

Nemzeti Eszközkezelő Társaság

Az otthonteremtés vizsgálata során minden negyedévben különös figyelmet fordítunk arra, hogy a Nemzeti Eszközkezelő Társaság munkáját értékeljük, mivel **az alapkoncepciót kifejezetten jónak gondoljuk.** Az intézmény **működése elég döcögősen indult**, de az elmúlt két hónapban egyértelműen beindult a tevékenysége. **Novemberben 600 ingatlant ajánlottak fel a pénzintézetek a Nemzeti Eszközkezelőnek, így a társaság jelenleg 1700 lakás átvételénél tart.** Az eszközkezelő a tervek szerint a program első két évében, azaz 2013 végéig 15 ezer, 2014 végéig pedig összesen 25 ezer ingatlant vásárolhat fel.

A NET-hez kerülő lakásokból álló lakásportfólió megfelelő kiindulópontja lehet a régóta hőn áhított szociális bérlakásprogramnak. A jelenleg érvényben lévő keretfeltételek, azonban kérdéseket vetnek fel. Mindenképpen **problémás lehet a jövőben, ha az**

[31] http://www.portfolio.hu/ingatlan/iroda/tudositas_a_property_investment_forumrol.176078.html

Eszközkezelő portfóliójába olyan emberek is bekerülnek, akik fizetésképtelenek, ugyanis az önkormányzati bérlakás-üzemeltetés tapasztalataiból jól tudjuk, hogy ezekkel az adósokkal nemigen lehet mit tenni. A jelenleg érvényben lévő feltételek szerint a NET a forgalmi érték 1,5 százalékában meghatározott éves bérleti díj fejében adja bérbe a lakásokat. Ez azonban **meglehetősen alacsony összeg, így véleményünk szerint problémás lehet a hosszú távú működés (pl. miből tartja majd karban a lakásokat az állam).**

Annyi bizonyos, hogy **a feltételeket mindenképpen felül kéne vizsgálni**, valamint egy jóval nagyobb költségvetési forrást kéne rendelni a tevékenység mögé.

Nemrégiben **a Magyar Ingatlangazdálkodók Szövetsége felajánlotta a segítségét** a NET-nek, mivel ők sok problémát prognosztizálnak a jövővel kapcsolatban.

Decemberben döntött a kormány arról, hogy kiterjeszti a NET tevékenységét, így a jövőben a nyugdíjasok és a közmunkaprogramban résztvevők is felajánlhatják ingatlanjukat. A Nemzeti Fejlesztési Minisztérium közleménye szerint ezzel a lépéssel megelőzhető lesz, hogy utcára kerüljenek azok az idős emberek, akiknek ingatlanjaira gyermekeik terheltek olyan hitelt, amelyet utóbb nem tudtak, valamint a közmunkaprogramban részt vevők számára is elhárul az akadály a programhoz való csatlakozás elől.

Hajléktalanok

A tél különösön nehéz a tartósan fedél nélkül élők számára, többek között ezért is kiemelkedően fontos, hogy novemberben a kormány úgy döntött, hogy **külön megbízottat nevez ki az téli felkészülés és a téli időszak levezénylésének élére**. **Bakondi György az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság (OKF) főigazgatója lett a koordinációért felelős** kormánymegbízott. A felkészülést levezénylő altábornagy feladatai közé tartozik, hogy folyamatos kapcsolatban legyen minden érintett minisztériummal és hatósággal.

Farkasné dr. Gasparics Emese a BM önkormányzati helyettes államtitkára is nyilatkozott a téli időszakra való felkészülésről. Nyilatkozatában kiemelte, hogy új módszertannal és határozottabb kormányzati koordinációval készülnek az idei télre, valamint, hogy a tavalyihoz hasonlóan a minisztérium idén is tűzifa programmal segíti az önkormányzatokon keresztül azokat a háztartásokat, ahol nincs elegendő forrás a tűzifa beszerzésére.

Alkotmánybíróság

A parlament még 2011-ben fogadta el a hivatalosan a *"közterületen életvitelszerű lakhatás tilalmának ismételt megszegése"* nevű tényállást. Ezzel szemben az **Alkotmánybíróság 2012. november 12-én [32] alkotmányellenesnek nyilvánította és megsemmisítette az új**

[32] http://www.mkab.hu/letoltesek/abk_2012_09.pdf

szabálysértési törvény azon rendelkezését, amely szabálysértéssé minősítette a közterület életvitelszerű lakhatásra való használatát. Az AB ezen felül azokat a rendelkezéseket is megsemmisítette, amelyek megengedtétek az önkormányzatok számára, hogy saját rendelet alapján pénzbírsággal sújthassák a közösségellenes magatartásokat, valamint a tulajdon elvonására lehetőséget adó elkobzás lehetőségét is.

Az AB szerint összeegyeztethetetlen az alaptörvényben szabályozott emberi méltóság védelmével, ha az állam önmagában azt bünteti, hogy valaki kényszerűségből az utcán él. Szerintük **a hajléktalanság szociális probléma**, amit az államnak a szociális igazgatás, a szociális ellátás eszközeivel és nem büntetéssel kell kezelnie. **Az önkormányzatok rendeletalkotási jogával kapcsolatban** a bírák megállapították, hogy **a szabálysértési törvény rendkívül széles jogkört biztosít a tiltott magatartások meghatározására, ami azzal együtt, hogy a bírságolás miatt gazdasági érdekeltségük is van az önkormányzatoknak**, jelentősen növeli a visszaélés esélyét. **Az elkobzásról szóló szabályt azért semmisítették meg, mert a tulajdonhoz való jog alapvető jog, amit önkormányzati rendeletben nem, legfeljebb törvényben lehet korlátozni.**

Az érintettek közül **a Város Mindenkié** csoport kifejezetten **örömmel fogadta** az Alkotmánybíróság döntését. Külön kiemelték, hogy teljesen egyetértenek a határozat alapgondolatával, miszerint **a hajléktalanság szociális probléma**, amelyet nem hatósági erőszakkal kell kezelni, hanem minőségi ellátással. A társaság a nyilatkoztában **felszólította a kormányt**, hogy minél előbb kezdjenek lépéseket tenni egy olyan **lakáspolitikai reform** ügyében, amelyben minden állampolgár számára biztosítani tudják a méltó lakhatás feltételeit.

A miniszterelnök a döntésre reagálva kijelentette, hogy életszerűtlen az AB határozat, és a nemzeti konzultáció részeként **ki fogja kérni az emberek véleményét a kérdésről**.[33] Várhatóan ez azokat a településeket fogja érinteni, ahol a hajléktalanság mindennapi probléma, azaz Budapesten és a megyei jogú városokban. A kérdéssor összeállítást az érintett polgármesterek segítségével végzik majd el.

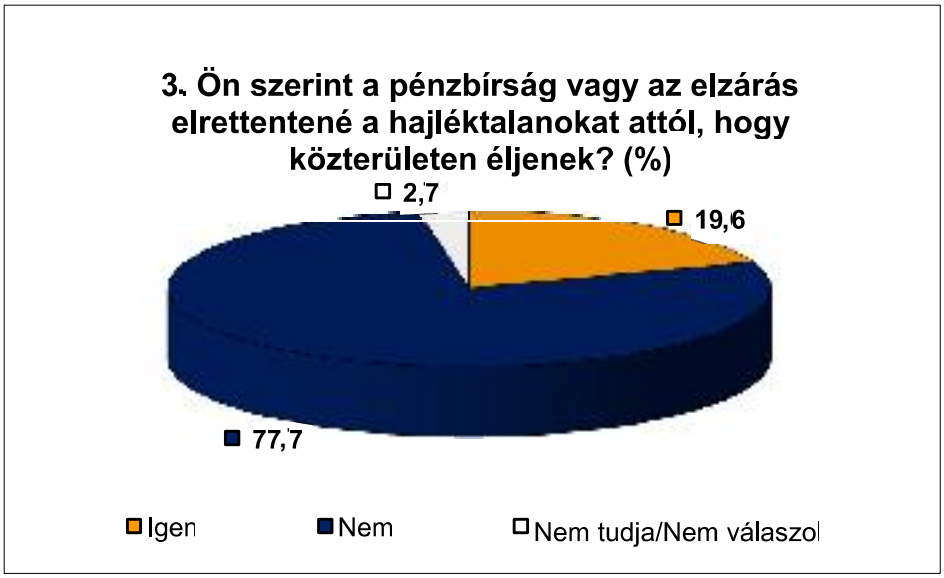
A **Fidesz** az MTI-hez küldte el az állásfoglalását. Ebben **kijelentik, hogy azzal, hogy mégsem lehet bebörtönözni a tartósan utcán élőket az AB az emberi életeket veszélyezteti, és így a jövőben nem garantálható a hajléktalanok alacsony halálozási aránya**.

Novemberi közvélemény-kutatásunk során részletesen megvizsgáltuk a hajléktalanság problémakörének lakossági megítélését. Az első kérdésünk az Alkotmánybíróság határozatára vonatkozott.

[33] http://kdnp.hu/news/orban-viktor-megvedjuk-zsido-honfitarsainkat

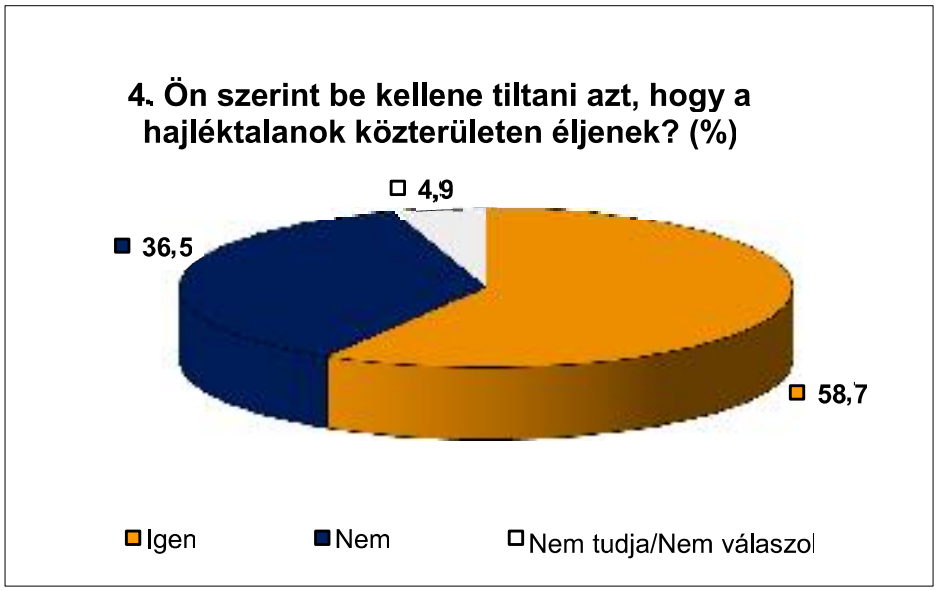

Meglepő módon, a **válaszadók 2/3-a szerint helyesen járt el az AB, míg 1/3-uk szerint nem**. Munkahelyi státusz alapján **ismét a tanulók és munkanélküli és segélyből élők tértek el az átlagtól**. **Ezen válaszadók 46%-a értett egyet a kérdéssel**, míg a **többi munkahelyi státuszba tartozók 65%-a**. Párt preferencia alapján, nem meglepő módon a **DK és az MSZP szimpatizánsok 3/4-e**, ezzel szemben a **Fidesz-KDNP szavazóinak 55%-a vélte úgy, hogy az AB megfelelően döntött**. Végül az is megállapítható, hogy minél jobb anyagi helyzetben volt a megkérdezett, annál inkább azonosulni tudott az AB határozattal.

A második kérdésnél **elég egyértelmű válasz született, mivel a válaszadók 78%-a szerint nem ez lenne az ideális megoldás** a helyzet rendezésére, és csupán **20%-uk szerint igen**. A

válaszadókról általánosan elmondható, hogy minél magasabb iskolai végzettséggel rendelkeztek, annál inkább elvetették ezt a megoldást. A megkérdezettek lakóhelyét vizsgálva azt az eredményt kaptuk, hogy a **budapestiek közel 90%-a nem ért egyet az intézkedéssel, míg a községben és tanyán lakóknak csak 72%-a**. Differenciáló tényező volt még a pártpreferencia. Váratlanul magas arányban, **80%-ban vélték helyesnek az AB határozatot a Fidesz-KDNP szimpatizánsok**. A DK-sok 90%-a, az LMP-sek 84%-a, az MSZP-sek 75%-a valamint a Jobbik szavazók 73%-a üdvözölte a jogszabály alkotmányellenesnek nyilvánítását.

Végül az utolsó kérdés arra vonatkozott, hogy a megkérdezettek szerint be kell-e tiltani, hogy a hajléktalanok közterületen éljenek. Ahogyan a járulék-plafonnál, itt sem kaptunk egyértelmű eredményt, mivel a válaszadók **59%-a szerint be kellene tiltani**, hogy a hajléktalanok a közterületen élhessenek, miközben **37%-uk szerint nem**. Családi állapot szerint egyetlen kiugró érték mutatkozott, ugyanis az élettársi kapcsolatban élőknek 53%-a értett egyet a kérdéssel, miközben a többi csoport 60%-a. Hatalmas eltérések mutatkoztak a munkahelyi státusz alapján. A **tanulóknak 3/4-e mondta azt, hogy be kell tiltani**, míg a **részmunkaidőben és a munkanélküli és segélyből élőknek csak a 41%-a** gondolta így. A lakóhely szerinti megoszlás is differenciálta a válaszokat, ugyanis a kistelepüléseken élőknek 65%-a szerint jó döntés lenne a betiltás, míg a városban lakóknak alig 55%-a vélte így. A pártszimpátiát vizsgálva szintén jelentős különbségeket tapasztaltunk. A **Fidesz-KDNP szimpatizánsok közel 3/4-e egyetért a kormányzati szándékkal**, az LMP szavazók 61%-a, az **MSZP szimpatizánsok 58%-a és a Jobbik szavazóknak csupán 48%-a** tud azonosulni a kérdéssel.

Összességében az általunk vizsgált kérdések alapján azt a következtetést vonhatjuk le a hajléktalanság társadalmi megítéléséről, hogy az emberek szerint tiltani kell, hogy a

hajléktalanok az utcán éljenek. Ezt közvélemény ellenes magatartást pedig nem a bírságolás vagy az elzárás eszközével kell megakadályozni, hanem sokkal inkább a hajléktalanok akaratuk ellenére való szállásra vitelével.

Tehát az AB döntéssel nem elsősorban az emberi méltóság védelme miatt értenek egyet az emberek, hanem azért, mert a megkérdeztettek szerint nem hatékony megoldás a probléma kezelésére a pénzbírság és az elzárás.

A XIII. kerületi intézet ügye

Érdekes vitának lehettünk szemtanúi az elmúlt hónapokban, ugyanis a területileg illetékes **XIII. kerületi önkormányzat nem adta meg a működési engedélyt a fővárosi Szabolcs utcában** kialakított hajléktalan gondozójára, amely a „Fűtött utca" program **1,072 milliárdos fejlesztésének keretében valósult meg**.[34] A sajtóvélemények szerint a kerület a szakhatósági állásfoglalásában nem tér ki konkrét hiányosságokra.

A szociális törvény 1993-as elfogadása óta Budapesten még nem volt példa arra, hogy elutasítsák egy 150 férőhelyes, hajléktalan-ellátásra létrehozott átmeneti szálló működési engedély iránti kérelmét. Az előzetes szakhatósági egyeztetések során nem merült fel, hogy kockázattal járhat a működési engedélyeztetési eljárás. **A kerület elutasító szakhatósági állásfoglalása a főváros szerint túlment a jogszabályi felhatalmazáson**, ugyanis nem a szociális ellátás szempontjai, hanem az intézmény egészségügyi feladatainak megítélése alapján döntött. A főváros szerint a Szabolcs utcai központ az átmeneti szállásokra előírt minimális tárgyi feltételeknek megfelel.

Az ügy végére november végén került pont, amikor másodfokú bírósági döntés a fővárosnak adott igazat, így megkapta a működési engedélyt az intézet.

Pályázatok

Az Emberi Erőforrások Minisztériumának szociális, család- és ifjúságügyért felelős államtitkára többször is felhívta a figyelmet arra, hogy **szemléletváltásra van szükség a hajléktalanellátás területén**, azaz sokkal **komplexebb eszköztárat kell biztosítani**, amely együtt képes kezelni a lakhatás, oktatás, képzés, majd pedig a munkába állás kérdéskörét (Pl. Kecskemét). **Ezen új megközelítés érvényre jutásának bizonyítékaként 2 új pályázatot is bejelentett a minisztérium az elmúlt két hónapban.**

Október 27-ei nyilatkozatában bejelentette, hogy az utcai szolgálatok támogatásával együtt a kormány **2012-ben több mint 8,5 milliárd forintot fordít a hajléktalan emberek ellátására**, a támogatás pedig több szinten is megvalósul, többek között a hajléktalanok ápoló-gondozó

[34] http://13.kerulet.ittlakunk.hu/onkormanyzat/121108/tovabb-folyik-vita-hajlektalanszallo-ugyeben

otthonai, a nappali ellátást nyújtó intézmények sora, az átmeneti szállások és rehabilitációs intézmények kapnak költségvetési támogatást.

Ezen felül az Új Széchenyi Terv pályázatain a Közép-magyarországi régióban öt nyertes pályázaton összesen 480 millió forintnyi támogatást nyertek el a pályázók 2012-ben, míg a többi, az úgynevezett konvergencia régiókban pedig 12 pályázaton 680 millió forintot.

Október 31-én új pályázatot ír ki az Emberi Erőforrások Minisztériuma a hajléktalanok integrációjára, összesen **860 millió forint értékben**. A pályázatra **Közép-Magyarországon kívüli régiókból jelentkezhetnek az ellátásban szerepet vállaló szervezetek**. Az államtitkár szerint **a cél az, hogy az ellátás ne csak éjszakai szállást, melegedőket, vagy a fürdés biztosítását jelentse, hanem annál többet; képzést, oktatást, munkakeresést is, azaz a személyes kitörési lehetőségek megtalálását.**

December 4-én újabb pályázati bejelentést tett Soltész Miklós államtitkár hajléktalanok társadalmi integrációjára. A 917 millió forintos keretösszegből a fedél nélküli emberek ellátásával foglalkozó intézmények igényelhetnek forrásokat december 15-étől. Budapest és Pest megye 58 millió, míg a többi megye összesen 859 millió forintra pályázhat, projektenként 8-140 millió forintot kaphatnak.

Problémát okozott azonban, hogy a téli ellátásokra felhasználható pályázati kiírás jelentősen megcsúszott, és csak november folyamán került kiírásra, 400 millió forintos keretösszeggel (a téli időszak hivatalosan november elsején kezdődik). **Ez elsősorban nem a tartalékokkal rendelkező budapesti intézetek életét nehezíti meg, hanem a vidéki kisebb szervezetek számára**, mivel forrás híján nem tudják elindítani a krízisautókat, diszpécserszolgálatokat.

A csúszással kapcsolatban Győri Péter, a Budapesti Módszertani Szociális Központ és Intézményei szakmai igazgatója, a Menhely Alapítvány kuratóriumának elnöke elmondta, hogy a téli ellátásra idén is elkülönítettek egy keretet a költségvetésben. Ebből az összegből a fővárosi szervezetek 160 millióra, a 100-120 vidéki karitatív egyesület, alapítvány pedig 170 millió forintra tarthatna igényt.

Adminisztratív rendelkezések

Magyary Egyszerűsítési Program

Friss kormányhatározat alapján **egyszerűbb lett a terhességi-gyermekágyi segély, a gyermekgondozási díj (gyed) igénylése.** A beadandó dokumentumok számának csökkentése mellett az eddigi 30 napos ügyintézési határidőt 18 napra csökkentették a döntéshozók. Az új

informatikai rendszer fejlesztésének köszönhetően **jelentősen meg fog gyorsulni a családi pótlék és a gyermeknevelési támogatás (gyet) folyósításának elbírálása is.**

Ezen felül **egyszerűsödnek az álláskeresők nyilvántartásba vételére, az álláskeresési járadék és a nyugdíj előtti álláskeresési segély folyósítására vonatkozó eljárási szabályok** a Magyary Egyszerűsítési Programmal összefüggésben. A törvény bevezeti az ellátás megszűnésének és szünetelésének intézményét, így az ellátás folyósítása bizonyos esetekben hatósági döntés nélkül, a törvény erejénél fogva szűnik meg. **Újdonság, hogy lehetővé válik az is, hogy az ügyfél e-mailben jelentkezzen be a munkaügyi központnál**. Ezen felül a jogszabály megszünteti azt, hogy a rokkantsági ellátásban részesülőket álláskeresőként tartják nyilván, emellett lehetőséget ad a közfoglalkoztatási szerződések módosítására is, valamint meghatározza, hogy fizetés nélküli szabadság azoknak a közfoglalkoztatottaknak adható, akik legalább 15 napos határozott idejű munkaviszonyt létesítenek.

December elején határozott az országgyűlés arról, hogy a jövőben az adómentes jövedelem határáig nem minősül keresőtevékenységnek a szociális szövetkezetben végzett munka.

A szövetkezeti törvényre vonatkozó változásokról **Kara Ákos, a törvényjavaslatot benyújtó képviselő nyilatkozott**. Álláspontja **szerint a szövetkezeti törvény módosításával lehetőség nyílt arra, hogy hátrányos helyzetű emberek szociális szövetkezetbe tömörülve, önkormányzati segítséggel kezdjenek termelő tevékenységet**.

A szociálpolitika számszaki vizsgálata

Mivel az egyes témáknál feltüntettük a programok költségvetési forrásigényét, ezért ebben a fejezetben csak **az Államkincstár oldalán megtalálható legfrissebb adatokat ismertetjük**. A témánk szempontjából a Nemzeti Foglalkoztatási Alap, a Nyugdíjbiztosítási Alap, az Egészségbiztosítási Alap, valamint a Nemzeti Család-és Szociálpolitikai Alap alakulásának vizsgálata releváns.

2012. október

2012. október hónapjában **az államháztartás központi alrendszerének hiánya 112,3 Mrd Ft**ban alakult**.**

A társadalombiztosítási alapok költségvetés szerinti együttes pozíciója a havi bevételek és kiadások különbözeteként október hónapban **42,9 Mrd Ft deficitet mutat**. **A Nyugdíjbiztosítási Alap 6,7 Mrd Ft**, az **Egészségbiztosítási Alap 36,2 Mrd Ft hiánnyal zárta a hónapot.**

Az Alapok október hónapban **együttesen 372,1 Mrd Ft** költségvetés szerinti **bevételhez jutottak**, ebből a **Nyugdíjbiztosítási Alap 228,8 Mrd** Ft-tal, az **Egészségbiztosítási Alap 143,2 Mrd Ft**-tal részesedett. A járulékbevételek és hozzájárulások jogcímein október hónapban 291,3 Mrd Ft bevétel realizálódott. Az Ny. Alaphoz 219,6 Mrd Ft, az E. Alaphoz 71,7 Mrd Ft bevétel érkezett.

A garancia és hozzájárulás az alapok kiadásához, valamint a költségvetési hozzájárulás jogcímeken az Alapok tárgyhónapban együttesen 58,2 Mrd Ft-hoz jutottak, melyből az Ny. Alap 8,5 Mrd Ft-tal, az E. Alap 49,8 Mrd Ft-tal részesült. A rokkantsági, rehabilitációs ellátások fedezetére az E. Alap - az előirányzat havi ütemezésének megfelelően - 13,2 Mrd Ft-ot kapott az Ny. Alaptól.

Az Alapokat megillető egyéb ellátási-, működési- és vagyongazdálkodási jogcímeken együttesen 9,3 Mrd Ft bevétel teljesült. Az Alapok tárgyhavi összes költségvetés szerinti kiadása 415,0 Mrd Ft-ot tett ki. Az Ny. Alap tárgyhónapban 235,5 Mrd Ft kiadást teljesített, ami 6,4
Mrd Ft-tal haladja meg. Az éves előirányzat 1/12-ét. Az E. Alap 179,4 Mrd Ft-os felhasználása 33,8 Mrd Ft-tal több az előirányzat havi szintjénél. Nyugellátási kiadásokra az Ny. Alap október hónapban az előirányzat havi mértékét 6,2 Mrd Ft-tal meghaladva 219,2 Mrd Ft-ot fordított. Az egészségbiztosítás pénzbeli ellátásaira a tárgyhónapban 44,7 Mrd Ft-ot teljesítettek. Az E. Alap rokkantsági, rehabilitációs ellátásokra 28,6 Mrd Ft-ot, GYED-re 7,3 Mrd Ft-ot, táppénzre 4,6 Mrd Ft-ot, terhességi-gyermekágyi segélyre 3,2 Mrd Ft-ot, egyéb pénzbeli ellátásra 1,0 Mrd Ft-ot fizetett ki.

Az E. Alap természetbeni ellátásokra október hónapban együttesen 132,9 Mrd Ft-ot teljesített. Rokkantsági, rehabilitációs ellátások fedezetére az Ny. Alap az előirányzat havi mértékében 13,2 Mrd Ft-ot adott át az E. Alapnak. Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Alapnak átadott pénzeszköz jogcímen az Ny. Alap 1,5 Mrd Ft kiadást teljesített.

2012. november

2012. november hónapjában a**z államháztartás központi alrendszerének hiánya 33,6 milliárd forint**ban alakult.

A két év azonos hónapja között számottevő különbség keletkezett a TB Alapok egyenlegénél, tekintve, hogy 2011. november hónapban **a Nyugdíjbiztosítási Alap bevételeit a Nyugdíjreform és Adósságcsökkentő Alapból származó bevétel 179,7 milliárd forinttal növelte**. Figyelembe kell venni emellett, hogy 134,8 milliárd forintos egyszeri kiadás már 2012 októberében jelentkezett a bérek és egyes ellátások előrehozása miatt.

A társadalombiztosítási alapok 2012. november havi **23,1 milliárd forintos hiánya a Nyugdíjbiztosítási Alap közel 48,1 milliárd forintos deficitjéből, valamint az Egészségbiztosítási Alap 25,0 milliárd forintos szufficitjéből tevődik össze**. 2011. november hónapjában **az Alapok együttes többlete 120,7 milliárd forintot tett** ki. A két év összehasonlításánál jelentős különbséget generál, hogy míg2011. november hónapjában a Nyugdíjreform és Adósságcsökkentő Alapból egy összegben közel 179,7 milliárd forintos bevétel folyt be a Nyugdíjbiztosítási Alapba, addig 2012-ben havonta kap támogatást az Alap 8,5 milliárd forintos összegben.

Az elkülönített állami pénzalapok november havi **0,4 milliárd forintos hiánya kedvezőbben alakult** az elmúlt év azonos időszakának értékéhez képest. **A bevételek 5,0 milliárd forinttal**, **a kiadások 3,9 milliárd forinttal magasabb összegben teljesültek**. A bevételek közül a Nemzeti Foglalkoztatási Alap szakképzési hozzájárulásból befolyt bevételei lettek magasabbak. A kiadások esetében pedig a Nemzeti Foglakoztatási Alap Start-munkaprogram kiadásai teljesültek nagyobb összegben. Ennek oka az, hogy ez évben a Start-munkaprogram a Kormány törekvéseivel összhangban jelentősebb tételt képvisel az Alapon belül, ezt tükrözi a november havi 13,7 milliárd forintos kifizetés is a tavalyi 5,8 milliárd forinttal szemben.

Nemzetközi kitekintés - jó gyakorlatok

Ebben a fejezetben a hazai ágazat idősoros monitoringjában vizsgált két témával kapcsolatban mutatunk be nemzetközi mintákat. Először a munkahelyi nyugdíjak nemzetközi elterjedését, valamint két jó működő gyakorlatát ismertetjük.

Majd pedig a szociális szövetkezetek kapcsán bemutatjuk, hogy Dánia hogyan tudott kiépíteni egy mind a mai napig sikeres szövetkezeti mintát.

A munkahelyi nyugdíjak elterjedtsége egyes országokban [35]

A munkahelyi nyugdíjtervek **elterjedtsége nagyban függ az adott ország szabályozásától**.[36]

Önkéntes a részvétel például Belgiumban, Kanadában, Írországban, Olaszországban, Portugáliában, Spanyolországban és az Egyesült Államokban. Ezekben az országokban **a vállalatok nem kötelesek nyugdíjat nyújtani a munkavállalóiknak, de az adókedvezmények erre ösztönzik őket. Ezeket a nyugdíjtervek általában egyetlen munkáltató finanszíroz.**

Az Egyesült Királyságban és Japánban is önkéntes a munkahelyi nyugdíjtervekben való **részvétel, és ezzel együtt lehetőség van a társadalombiztosításban való részleges részvételre**. Azaz ha egy vállalat úgy dönt, hogy csökkenti a munkavállalója után fizetett társadalombiztosítási járulékot, akkor ezen veszteségért cserébe munkahelyi nyugdíjat kell biztosítania.

A kvázi-kötelező nyugdíjtervek nem törvényileg előírtak, hanem munkaszerződésben meghatározottak. Előfordulása például Dánia, Hollandia és Svédország, általában nemzeti vagy iparág szintű kollektív szerződéseken alapulnak. Ausztráliában, Finnországban és Svájcban a munkahelyi nyugdíjtervek kötelezők, a szabályozó szervek a munkáltatókat kötelezik arra, hogy a munkavállalók fizetésének egy részét befizessék a nyugdíjalapba.

Azokban az országokban, ahol kötelező vagy kvázi-kötelező a munkahelyi nyugdíjtervekben való részvétel, ott egyértelműen dominánsak a munkahelyi nyugdíjak. Ellenben, azokban az országokban, ahol bevezették a kötelező magán nyugdíjpénztári tagságot (Magyarország, Szlovákia, Lengyelország), **a munkahelyi nyugdíjak egyáltalán, vagy alig kapnak szerepet.**

[35] OECD (2005), Private Pensions: OECD Classification and Glossary , OECD (2008), OECD Factbook 2008: Economic, Environmental and Social Statistics, OECD, Paris

[36] OECD (2009), Private Pensions Outlook 2008, OECD publishing

Két konkrét nemzetközi példa

Ausztria

Ausztriában **sokáig az úgynevezett „book reserve" finanszírozási forma volt** a legelterjedtebb, de az **1990-es munkahelyi nyugdíjakról szóló törvény hatására fokozatosan áttértek a tőkefedezeti finanszírozási formára**. **A váltás fő indítéka az volt, hogy különválasszák a nyugdíjkötelezettségeket a vállalat pénzügyi helyzetétől, mivel a vállalat fizetésképtelensége esetén nagyon alacsony az erre a célra létrehozott biztonsági alap hozzájárulása** (legfeljebb 24 hónapig biztosít járadékszolgáltatást). Ez a biztonsági alap a munkáltatók kötelező jellegű hozzájárulásaiból áll.

Ausztriában a fő nyugdíjbevétel az állami pillérből származik, de emellett megtalálható a kötelező és önkéntes foglalkoztatói nyugdíj, és önkéntes nyugdíj is.

A kötelező foglalkoztatói nyugdíjtervek 2002 óta léteznek. A járulék mértéke, melyet a foglalkozató fizet, a foglalkoztatott fizetésének 1,53%-a.

A DC modell alapján működő nyugdíjtervek esetén a tagoknak lehetősége van a befektetési kockázat csökkentésére oly módon, hogy a nyugdíjalap egy bizonyos minimális hozamot garantál a befektetett eszközökre. **A tagok** mindössze **20%-a választja ezt a lehetőséget** a magas költségek és alacsony garancia miatt. A garancia nem választása a nyugdíjalapok fluktuációjához vezethet, nemcsak a felhalmozási időszakban, hanem a nyugdíjfizetési időszakban is. Például a 2008-as hitelválság eredményeképpen a nyugdíjasok járadéka ötödével csökkent.

A nyugdíjkorhatár elérésekor a tagok választhatnak, hogy egy összegben vagy járadékként igénylik-e a szolgáltatást. Ausztriában nem kötelező a járadékok indexálása, de alkalmazzák a gyakorlatban. Az **indexálás mértéke függ a befektetési és aktuáriusi eredménytől**, az ingadozási tartaléktól és a technikai kamatláb helyes megválasztásától. DC esetén szélsőséges esetben a járadékok csökkenése is előfordulhat, mint azt korábban is írtam. **Az önkéntes foglalkoztatói nyugdíjtervek dominánsan a Pensionkassen - nyugdíjalapokon keresztül valósul meg. Ennek keretében 2005 óta életbiztosítási szolgáltatás is elérhető**, melyet a legnagyobb biztosítók nyújtanak. Kollektív szerződések kötelezhetik a foglalkoztatókat, hogy belépjenek egy ilyen nyugdíjalapba. Egy nyugdíjalap legalább ezer taggal kell hogy rendelkezzen. 2006-ban a dolgozó lakosság 13,2 %-a volt tag.

A járulékot a foglalkoztató fizeti, de önkéntes alapon a foglalkozatott is hozzájárulhat, de nem többet, mint a foglalkoztató. A jogosultságokat legtöbbször járulék formájában folyósítják, de ha a felhalmozott eszközök nem érik el a 10 500 eurót, akkor egy összegben kell felvenni.

Dánia

Dániában a kötelező foglalkoztatói nyugdíj pillér két részre bontható:

1) **kiegészítő jövedelemhez kapcsolódó nyugdíjterv (ATP)** – ez egy 1964-ben bevezetett törvényen alapuló **DC nyugdíjterv, melynek minden munkavállaló a tagja. A munkáltatók és munkavállalók együttesen finanszírozzák**, de a járulékok kétharmad részét a munkáltatók állják. **A befizetések nagysága az adott iparágtól is függ. A nyugdíjszolgáltatás legtöbbször járadék formában valósul meg**, de ha a számlán felhalmozott egyenleg túl alacsony, egy összegben is fel lehet venni.

2) **speciális nyugdíjterv (SP)** – ebbe a törvényen alapuló nyugdíjtervbe **1999 óta minden munkavállaló és önfoglalkoztató bruttó bérének 1%-át fizeti be.** A befizetéseket 2004 és 2008 között felfüggesztették.

Az iparág-specifikus kollektív szerződések alapján a vállalatok kvázi-kötelező nyugdíjterveket működtetnek. Ezek is szinte kizárólag DC tervek. Alapvetően a munkavállalók befizetései kerülnek az alapba, akik jogilag önkéntesen teszik ezt. Gyakorlatilag viszont a kollektív szerződések kötelezővé teszik a részvételt, így az aktív lakosság több mint háromnegyede hozzájárul valamelyik nyugdíjalaphoz. **Ami a befizetéseket illeti, a fizikai dolgozók 9%, értelmiségi dolgozók 15%, állami szféra alkalmazottai esetén 12%-os a befizetési arány. A magánszektorban a foglalkoztatottra ennek 1/3-a hárul, az állami szférában pedig a foglalkoztatottat egyáltalán nem terheli befizetési kötelezettség.**

Az országban az öregségi nyugdíjkorhatár 65 év, de megengedett a korai és későbbi nyugdíjba vonulás is.

Egy jól működő szövetkezeti minta, Dánia

A spontán-liberális úton létrejött szövetkezeti rendszer Európában talán legjobban működő példája Dániában alakult ki. A **kulturális hátteret** a szövetkezetek kialakulásához **Grundtvig püspök népfőiskolai szövetkezetfejlesztő mozgalma biztosította**[37]. Leginkább azért tekintik ezt ideálisnak, mert tulajdonképpen **teljesen önszerveződés keretében, alulról felfelé építkezve alakultak ki a különböző szövetkezetek**.[38] Ahogy Európa-szerte, itt is a **XIX. század utolsó évtizedeiben kezdődött el a szövetkezeti szerveződés**. Dániában **elsősorban beszerző, értékesítő és feldolgozó, illetve fogyasztási szövetkezetek alakultak k**i.[39] A

[37] Szeremley B. (2005): A dán modell – Valóság, 48. évfolyam 4. szám

[38] Szeremley B. (2005): A dán modell – Valóság, 48. évfolyam 4. szám , Gutiérrez, A. C. M. – Atela, T. R. – Duenas, D. M. (2005): A Comparative Synthesis of 20th Century Agricultural Cooperative Movements in Europe. – Journal of Rural Coopeartion 33.

[39] Simon S. 2007: Nyugat-Európa legelterjedtebb szövetkezeti modelljei IN: CSETRI E. et al (szerk.): Szövetkezetek Erdélyben és Európában – Romániai Magyar Közgazdász Társaság, Kolozsvár

szakértők szerint a történelmi példák az mutatják, hogy leginkább olyan termékpályákon alakulnak ki szövetkezetek, ahol a legnagyobb a kiszolgáltatottság, így nem meglepő, hogy **először a tejszektorban alakultak ki a szövetkezetek, a feldolgozás és értékesítés megszervezésére**.[40] A tejszövetkezetek tíz éves szerződéseket kötöttek a tejgazdákkal, amelyeket meg lehetett hosszabbítani. **Másodikként a baconsertés-tartás és feldolgozás területén jelentek meg** ilyen típusú szerveződések, egyrészt a tejszektorhoz való kapcsolódás, másrészt a kiszolgáltatottság megszüntetése, a tranzakciós költségek csökkentése hívták életre e szövetkezeteket.[41] Mesterien összehangolt működésük eredményeként igen **hamar sikerült Anglia piacára betörni**, és kihasználni a baconre irányuló túlkereslet adta lehetőségeket. A szövetkezeti mozgalom a kezdeti sikereken felbuzdulva **gyorsan terjedt, és hamarosan a mezőgazdaság szinte minden szektorában megjelent. Sőt, később már az értékesítésre, valamint a támogató iparágakra is kiterjedt**: szövetkezeti csomagolóüzemeket, gépgyárakat, konzervgyárakat hoztak létre. Ezek az úgynevezett másodlagos szövetkezetek. **A dán másodlagos szövetkezetek költségeik levonása után az árbevételt vagy az elsődleges szövetkezetnek, vagy közvetlenül a termelőknek fizették.**

A rendszer annyira jól működött, hogy a mai napig Dánia egyes élelmiszeripari szekcióiban szinte száz százalékos piaci részesedéssel bírnak a szövetkezetek, sőt a világ vezető élelmiszeripari vállalatainak is erős vetélytársai az olyan szövetkezeti társulások, mint a dán-svéd MD-ARLA. A legnagyobb előnye a dán feldolgozó szövetkezeteknek mégis az, hogy az **ágazatban itt realizálódó legmagasabb profit a gazdák kezében marad**, **amelyet visszaforgathatnak különböző fejlesztésekre is.** [42]

Összefoglalva, Dániában az évek során sikerült egy olyan alulról szerveződő szövetkezeti rendszert létrehozni, amely az egyes termelők érdekeit védelmezi, ugyanakkor erős pozícióval rendelkezik mind a hazai, mind a nemzetközi piacon. Ráadásul **politikai és kormányzati támogatást élveznek, érdekképviseletük pedig az egész ország mezőgazdaságának irányítására befolyással bír.**

[40] Simon S. 2007: Nyugat-Európa legelterjedtebb szövetkezeti modelljei IN: CSETRI E. et al (szerk.): Szövetkezetek Erdélyben és Európában – Romániai Magyar Közgazdász Társaság, Kolozsvár, Gutiérrez, A. C. M. – Atela, T. R. – Duenas, D. M. (2005) A Comparative Synthesis of 20th Century Agricultural Cooperative Movements in Europe. – Journal of Rural Coopeartion 33

[41] Gutiérrez, A. C. M. – Atela, T. R. – Duenas, D. M. (2005): A Comparative Synthesis of 20th Century Agricultural Cooperative Movements in Europe. – Journal of Rural Coopeartion 33., Szabó G. G. (2002): A tranzakciós költségek elmélete és a mezőgazdasági értékesítési szövetkezetek – Szövetkezés, 23. évfolyam 1-2. szám pp. 102-116, Szabó G. G. (2011): Szövetkezetek az élelmiszer-gazdaságban – Agroinform Kiadó, Budapest

[42] Szeremley B. (2005): A dán modell – Valóság, 48. évfolyam 4. szám

SWOT-analízis

Erősség

Az otthonteremtési programokban bekövetkezett változások egyértelműen kedvező irányba mozdítják el a rendszert, amelynek hatására sokkal több ember juthat lakáshoz (de még mindig a jobb anyagi helyzettel rendelkezők közül).

Gyengeség

A kormány bankokkal való elmérgesedett viszonya tovább rontja az amúgy is borzasztóan alacsony megtakarítási kedvet az országban. A válság valamint a magánnyugdíj-pénztári rendszer elsorvasztása teljesen leépítette a lakosság öngondoskodási kedvét.

A közmunkaprogramok társadalmi megítélését erősen rontja a munkaerő-elbocsátási botrányok ügye.

Lehetőség

Nagy lehetőségeket hordoz magában a Balog Ádám adóügyekért felelős helyettes államtitkár által bejelentett NYESZ-re és TBSZ-re vonatkozó intézkedések.

Ezen felül kifejezetten pozitív változások történtek a kormányzat szociális szövetkezetekhez való hozzáállásában. Jó megoldás lehet, ha a Start mintaprogramok kimeneteleként termelő szövetkezetekben folytatják a munkát a közmunkások (adómentesen). Ez ugyanis bizonyítékul szolgálhat arra, hogy a közmunkapogromos képzések olyan ismereteket is tudnak adni, aminek a segítségével visszajuthatnak az emberek a munka világába.

Veszély

Egyre felkapottabb téma mind a sajtó, mind pedig az ellenzéki politikusok részéről a lakáspolitika, pontosabban a bérlakás-szektor hiánya. Egyre nagyobb tömegek vannak elmaradva a rezsiköltségeikkel, és laknak általuk előnytelen lakáskonstrukcióban. Ezért mindenképpen ki kellene neveznie a kormánynak egy felelőst a területre.

A hajléktalanok területén, pontosabban a társadalomba való integrációjuk területén érzékelhető a kormányzati hozzáállás megváltozása, komplexebbé válása, azonban mint ahogyan az a közvélemény-kutatási eredményekből is látszik, a lakosság nagytöbbsége szerint nem oldja meg a közterületen élés problémáját a pénzbírság vagy az elzárás.

Ugyan megszavazta a parlament a jövő évi minimálbéremelést, illetve még jövőre érvényben van a bérkompenzáció intézménye, azonban a sok különadó hatására nem valószínű, hogy tényleges béremelkedést fognak érzékelni a munkavállalók.